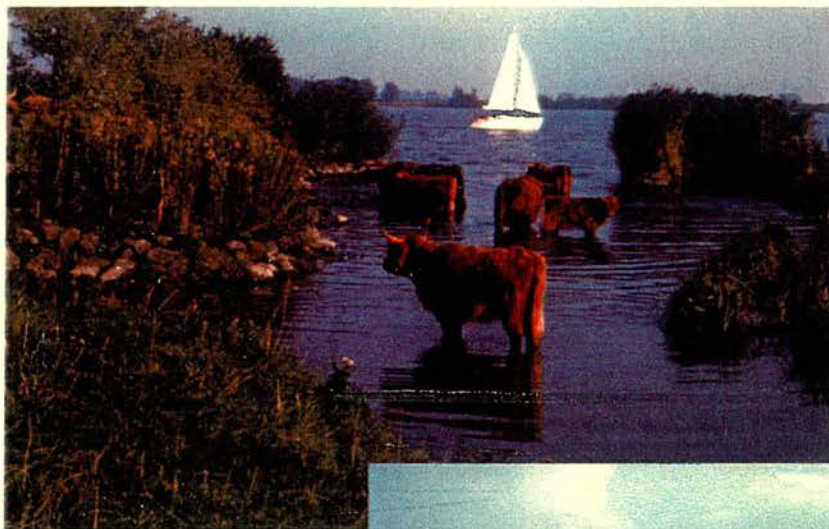

bureau
drift

KURSTJENS
Ecologisch
Adviesbureau

Inventarisatie Ecologisch Herstel Maas

November 2000

Studie in opdracht van het RIZA

Colofon

Kurstjens

Ecologisch adviesbureau
Col. Ekmanstraat 15
6573 BM BEEK-UBBERGEN
tel. 024-3223180
email: gijskur@knoware.nl

Bureau Drift

Bart Peters
Multatuliplaats 13a
6531 DW NIJMEGEN
Tel. 024-3502727
email: bartpet@knoware.nl

Foto's (voorzijde): Bart Peters

rapport 2000.06

trefwoorden: ecologisch herstel, natuurontwikkeling, Maas, Nederland

© Tekst & tabellen. Kurstjens, Ecologisch adviesbureau & Bureau Drift. Met duidelijke bronvermelding mag alles uit dit rapport worden overgenomen.

© Kaarten. Rijkswaterstaat Directie Limburg, Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland, Ministerie van LNV Directie Natuurbeheer, Stichting het Limburgs Landschap en Vereniging Natuurmonumenten.

RWS bibliotheek
locatie Utrecht
Postbus 20.000
3502 LA Utrecht

Inventarisatie Ecologisch Herstel Maas

Gijs Kurstjens & Bart Peters

Projectbegeleiding: Wendy Liefveld (RIZA)

November 2000

Studie in opdracht van het RIZA

Inhoudsopgave

1	Inleiding/ Leeswijzer	5
2	Algemene werkwijze	7
3	Internationaal beschermde gebieden	9
	3.1 Methode	9
	3.2 Resultaten (kaart en tabel)	9
	3.3 Toelichting	11
	3.3.1 Habitatrichtlijn-gebieden	11
	3.3.2 Vogelrichtlijn-gebieden	12
	3.3.3 Nationale Parken	13
4	Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur	15
	4.1 Methode	15
	4.2 Resultaten (kaarten en tabellen)	18
	4.3 Toelichting	27
	4.3.1 Eigendommen natuurorganisaties	27
	4.3.2 Gebieden met bestemming natuur	27
	4.3.3 Beken met ecologische functie	29
	4.3.4 Geplande natuurvriendelijke oevers	29
5	Ecologische herstelprojecten	31
	5.1 Methode	31
	5.2 Resultaten (kaarten en tabellen)	32
	5.3 Toelichting	41
	5.3.1 Natuurvriendelijke oevers en vistrappen	41
	5.3.2 Overige ecologische herstelprojecten (beken, ontgroningen, begrazing)	41
	5.3.3 De Maaswerken (Grensmaas/ Zandmaas)	42
6	Conclusies	43
	Literatuur	45
	Bijlage 1. Geraadpleegde personen en instanties	47

1 Inleiding

In de Internationale Commissie ter bescherming van de Maas (ICBM) zijn alle Maasoeverstaten (Frankrijk, de verschillende gewesten van België en Nederland) verenigd. De ICBM heeft tot doel het behoud en verbetering van de kwaliteit van de Maas, met bijzondere aandacht voor de fysisch-chemische kwaliteit, de ecologische kwaliteit, de drinkwatervoorziening en het overig watergebruik. De ecologische kwaliteit wordt behandeld in de werkgroep 'Ecologische kwaliteit' (M1-2). Onder deze werkgroep is de deskundigengroep "Ecologisch herstel" actief welke zich specifiek bezig houdt met het in beeld brengen van ecologisch waardevolle gebieden en ecologische herstelprojecten langs de gehele Maas. Doel van deze internationale inventarisatie is:

- internationale afstemming van ecologische herstelprojecten
- uitwisseling van informatie over problematieken, aanpak en technieken
- het kunnen onderbouwen van een internationale visie ten aanzien van ecologisch herstel Maas
- tot een afstemming te kunnen komen met waterbeheersings- of hoogwaterbeschermingsmaatregelen.

De afgelopen jaren zijn in Nederland verschillende inrichtingsprojecten op het gebied van ecologisch herstel uitgevoerd of voorbereid. De invulling van deze projecten is zeer divers en varieert van het uit productie nemen van een landbouwgebied tot het afgraven van een uiterwaard of het starten van natuurlijke begrazing. Ook zijn veel verschillende instanties betrokken bij de projecten. Mede hierdoor is geen uitputtend overzicht voorhanden van de stand van zaken van ecologisch herstelprojecten langs de Maas in Nederland.

Als Nederlandse bijdrage aan de inventarisatie van de ICBM is voor het Nederlandse deel van de Maas een inventarisatie gemaakt van huidige beschermde gebieden, de gebieden die in het beleid de bestemming natuur hebben gekregen en de ecologische herstelprojecten die bijdragen aan het ecologisch herstel van de Maas. De internationale inventarisatie behelst in eerste instantie alleen tabellen, maar naar verwachting zal een weergave in kaartbeelden voor de gehele Maasvallei niet lang op zich laten wachten. Om deze reden is de hier verzamelde informatie zowel in tabellen als kaarten weergegeven met een beknopte toelichting. De hier gepresenteerde inventarisatie is in Nederland ook goed bruikbaar voor andere doeleinden omdat het een

totaal-overzicht geeft van de huidige stand van zaken van natuur-
bescherming en natuurontwikkeling langs de Maas.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de algemene werkwijze van de inventarisatie uiteengezet met daarin vermeld doelstelling, opzet, onderzoeksgebied en algemene methode.

De drie onderscheiden type gebieden worden in drie aparte hoofdstukken besproken waarbij telkens de specifieke methode, de resultaten (de kaart(en) en de bijbehorende tabellen) en de toelichting voor dat specifieke onderdeel worden gepresenteerd.

Achtereenvolgens komen aan bod:

- beschermde gebieden (hoofdstuk 3)
- natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur (hoofdstuk 4)
- ecologische herstelprojecten (hoofdstuk 5).

Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 een aantal samenvattende conclusies aangegeven. Een overzicht van geraadpleegde personen en instanties is te vinden in bijlage 1.

Doelstelling

Doelstelling van deze studie is het geven van een overzicht van huidige en toekomstige natuurgebieden langs de Maas en inzicht te geven in lopende en geplande ecologische herstelprojecten langs de Maas, ter ondersteuning van de internationale samenwerking. Dit overzicht wordt gepresenteerd op kaart en in tabelvorm.

Opzet

De volgende drie typen gebieden zijn geïnterviewd:

1. Internationaal beschermde gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijn-gebieden en Nationale Parken)
2. Natuurgebieden (eigendommen natuurorganisaties) en gebieden met bestemming natuur (incl. beken met ecologische functie en geplande natuurvriendelijke oevers)
3. Ecologische herstelprojecten (lopend en gepland t/m 2002)

Begrenzing onderzoeksgebied

De gehele Nederlandse Maas is onderzocht van de grens bij Eijsden tot en met de Haringvliet-sluizen, inclusief de Afgedamde Maas tot aan de Wilhelmina-sluis. Dit komt overeen met de indeling zoals die wordt aangehouden door de ICBM (Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas, 1997). Gebieden langs de Nieuwe Merwede, Dordtse Kil, Oude Maas en Spui in de provincie Zuid-Holland zijn niet in deze inventarisatie meegenomen omdat ze grotendeels worden gevoed door water uit het Rijn-systeem.

In principe vormt de grens van het winterbed van de Maas de begrenzing van het onderzoeksgebied. Bij de kaart van beschermde gebieden met nationale parken, habitat- en vogelrichtlijn-gebieden zijn ook gebieden opgenomen buiten het winterbed die een duidelijke ecologische relatie hebben met de Maas (beekdalen, rivierterrassen-landschap, voormalige zee-armen).

Bij de kaart van natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur is in alle gevallen het winterbed als grens aangehouden met uitzondering van beekdalen met een specifiek ecologische functie. De loop van deze beken is - tot enkele kilometers - ook buiten het winterbed aangegeven. Alleen het binnendijs gelegen gebied de Kraaijenbergse

plassen in de gemeente Cuyk (Noord-Brabant) is expliciet meegenomen omdat het een potentieel retentiegebied is.

Methode (algemeen)

Bij betrokken en verantwoordelijke instanties is kaartmateriaal en relevante achtergrond-informatie voor tabellen verzameld: (een compleet overzicht van de adressen van geraadpleegde personen van de volgende instanties is in bijlage 1 van dit rapport weergegeven)

- Rijkswaterstaat directies Limburg en Zuid-Holland
- De Maaswerken
- Provincies Limburg, Noord-Brabant, Gelderland en Zuid-Holland
- Dienst Landelijk Gebied
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), directie Zuid en expertisecentrum
- particuliere natuurbeschermingsorganisaties (Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en Provinciale landschappen)

Kaarten zijn digitaal of analoog aangeleverd. Het verzamelde kaartmateriaal is in Arc-view verwerkt tot drie complete overzichtskaarten. Analoge kaarten zijn hiervoor eerst gedigitaliseerd.

De achtergrondinformatie is verwerkt tot drie tabellen en heeft betrekking op o.a. de naam van het gebied of het project, de ligging (rivierkilometrage en -oever) en de oppervlakte. Daarnaast is afhankelijk van het type gebied informatie verzameld over uiteenlopende zaken zoals beschermingsstatus, (toekomstige) eigenaar, type begrenzing, doelstelling, maatregelen, streefbeeld, fase van uitvoering en projectpartners. Dit wordt nader uitgelegd bij de verschillende type gebieden.

3 Internationaal beschermde gebieden

3.1 Methode

Tot de internationaal beschermde gebieden behoren Habitat- en Vogelrichtlijn-gebieden en Nationale Parken. Alle beschermde gebieden die (deels) zijn gelegen binnen het winterbed van de Maas zijn in deze inventarisatie meegenomen. Bovendien zijn ook gebieden opgenomen die een duidelijke ecologische relatie hebben met de Maas (beekdalen, rivierterrassen-landschap, voormalige zee-armen). Een aantal beschermde gebieden valt onder meer dan één van bovengenoemde categorieën.

Kaartmateriaal

Het kaartmateriaal van de Nationale Parken en Vogelrichtlijngebieden is verkregen bij Dienst Landelijk Gebied (DLG) Centraal en dat van de Habitatrichtlijngebieden bij het Expertisecentrum van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV).

3.2 Resultaten (kaart, tabel)

De resultaten van de inventarisatie zijn gepresenteerd in de kaart Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden en Nationale Parken en Tabel 1. Beschermde gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en Nationale Parken).

Tabel-informatie

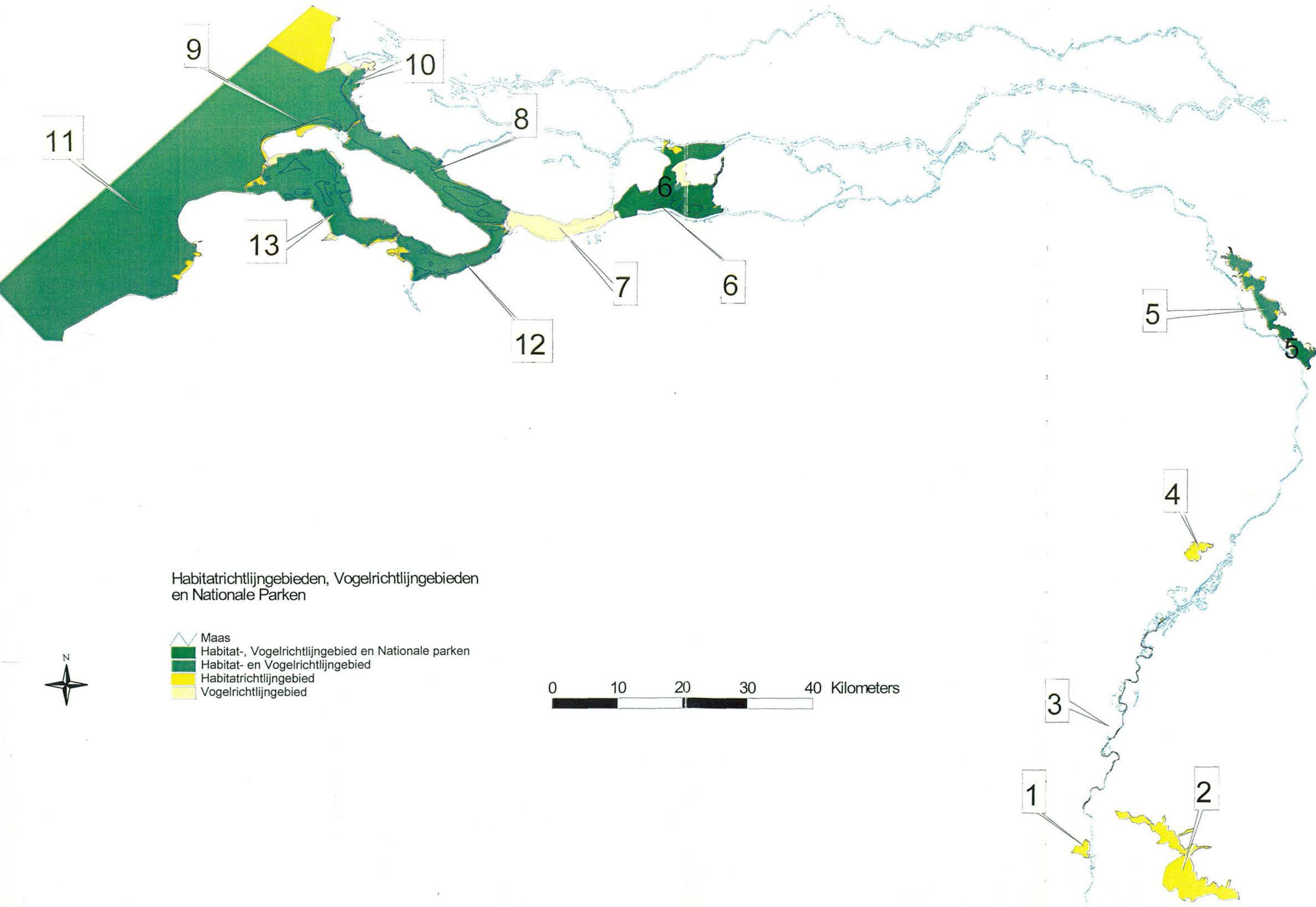
In de tabel is de volgende specifieke informatie opgenomen naast de algemene informatie (nummer op kaart, gebiedsnaam, gemeente(n), oever, rivierkilometrage en oppervlakte):

- het type beschermingsstatus (Nationaal Park, Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn)
- stand van zaken (in oprichting, aangewezen en in procedure).

Tabel 1. Internationaal beschermde gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en Nationale Parken)

Nr. Gebiedsnaam	Gemeenten	Oever Rivier-km (l/r)	Opp. Beschermings (ha) status	Stand van zaken
Habitatrichtlijngebieden				
1 St. Pietersberg/ Jekerdal	Maastricht	l 13	435	Habitatrichtlijn in procedure
2 Geuldal incl. Gulpdal	5 gemeenten	r 22,5	5999	Habitatrichtlijn in procedure
3 Grensmaas	6 gemeenten	r 14,5-63,5	652	Habitatrichtlijn in procedure
4 Leudal	Roggel, Haalen	l 90	717	Habitatrichtlijn in procedure
5 De Maasduinen	idem	r 124-150	4264	Habitatrichtlijn in procedure
6 Biesbosch	diverse gemeenten	r 250-262	8535	Habitatrichtlijn in procedure
8 Haringvliet	diverse gemeenten	l/r nvt	10.985	Habitatrichtlijn in procedure
9 Kwade Hoek	Goedereede	l nvt	713	Habitatrichtlijn in procedure
10 Voornes Duin	Westvoorne	r nvt	1129	Habitatrichtlijn in procedure
11 Voordelta	nvt	nvt nvt	107.000	Habitatrichtlijn in procedure
12 Volkerakmeer	diverse gemeenten	nvt nvt	6.450	Habitatrichtlijn in procedure
13 Grevelingen	diverse gemeenten	nvt nvt	13.814	Habitatrichtlijn in procedure
Vogelrichtlijngebieden				
5 De Maasduinen incl. Hamert	Bergen	r 124-150	4030	Vogelrichtlijn aangewezen
6 Biesbosch	diverse gemeenten	r 250-262	8850	Vogelrichtlijn aangewezen
7 Hollands Diep	diverse gemeenten	l/r nvt	4086	Vogelrichtlijn aangewezen
8 Haringvliet	diverse gemeenten	l/r nvt	10.985	Vogelrichtlijn aangewezen
9 Kwade Hoek	Goedereede	l nvt	430	Vogelrichtlijn aangewezen
10 Voornes Duin	Westvoorne	r nvt	1385	Vogelrichtlijn aangewezen
11 Voordelta	nvt	nvt nvt	98.665	Vogelrichtlijn aangewezen
12 Volkerakmeer	diverse gemeenten	nvt nvt	6.450	Vogelrichtlijn aangewezen
13 Grevelingen	diverse gemeenten	nvt nvt	13.814	Vogelrichtlijn aangewezen
Nationale Parken				
5 De Hamert	Bergen	r 124-132	1600	Nationaal Park aangewezen
5 De Maasduinen incl. Hamert	Bergen	r 124-150	4264	Nationaal Park in oprichting
6 Biesbosch	diverse gemeenten	r 250-262	7100	Nationaal Park aangewezen

3.3 Toelichting

3.3.1 Habitatrichtlijn-gebieden

De Lidstaten van de Europese Gemeenschap (sinds 1995 vijftien) hebben in 1992 de Habitatrichtlijn aanvaard. Deze richtlijn is complementair aan de Vogelrichtlijn in die zin dat de Habitatrichtlijn zich richt op de bescherming van soorten en natuurlijke habitats met uitzondering van vogels en hun leefgebieden. Dit sluit natuurlijk geenszins uit dat bedoelde habitattypen en de leefgebieden voor vogels kunnen overlappen (Osieck, 1998).

De Habitatrichtlijn richt zich op twee hoofdzaken: de instandhouding van natuurlijke habitats en de habitats van soorten (tabel 2) en de bescherming van soorten (tabel 3).

Tabel 2. Biotooptypen die vermeld zijn in de Habitatrichtlijn en relevant zijn voor de Maas in Nederland. * = Prioritair biotooptype, waarvoor de EU bijzondere verantwoordelijkheid draagt omdat een belangrijk deel van hun verspreiding binnen de EU ligt.

Mariene wateren en getijdengebieden

- 1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
- 1130 Estuaria
- 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
- 1160 Grote, ondiepe krek en baaien

Atlantische en continentale kwelders en schorren

- 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia*-soorten en andere zoutminnende planten.
- 1320 Schorren met slijkgras-vegetaties (*Spartinion maritimae*)
- 1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Stromende wateren

- 3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitriche-Batrachion*.
- 3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodietum rubri* p.p. en *Bidention* p.p.

Graslanden

- 6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (stroomdalgrasland) *
- 6510 Laaggelegen schraal hooiland

Bossen van het Europese gematigd gebied

- 91E0 Alluviale bossen met Zwarte els en Gewone es (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) *.
  - 91F0 Gemengde bossen langs grote rivieren met Zomereik, Steeliep, Gewone es of Smalbladige es (*Ulmenion minoris*)
-

Beschermingsstatus

Nederland heeft in juni 1999 nog eens 62 Habitat-richtlijngebieden naast 14 eerder aangemelde gebieden aangemeld bij de Europese Commissie in Brussel. Tot op heden zijn al deze 76 gebieden nog in procedure.

Tabel 3. Strikt beschermde soorten (conform de Habitatrichtlijn) die voorkomen of kunnen voorkomen in het Nederlandse Maasdal. Prioritaire soort = een bedreigde soort waarvoor de Europese Unie (EU) bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun verspreiding binnen de EU ligt.

Zoogdieren

vleermuizen, alle soorten

Bever

Noordse woelmuis (Prioritaire soort)

Otter

Amfibieën

Kamsalamander

Poelkikker

Heikikker

Knoflookpad

Rugstreeppad

Boomkikker

Libellen

Rivierrombout

Gaffelibel

De aanwijzing van een gebied onder de Habitat-richtlijn heeft in principe drie gevolgen: extra bescherming, extra financiële ondersteuning en vorming van Europees netwerk van natuurgebieden (Natura 2000). De extra bescherming komt er op neer dat binnen aangewezen gebieden de waarden die bepalend waren voor de kwalificatie niet meer mogen worden aangetast. Maatregelen die deze waarden ingrijpend aantasten (uitbreiding industrie, infrastructuur e.d.) mogen in principe niet worden uitgevoerd. Indien een overheid toch dergelijke plannen wil uitvoeren, moet deze aantonen dat er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en er geen alternatieven voorhanden zijn. Indien uitvoering onvermijdelijk is dient de overheid de natuurwaarden te compenseren.

3.3.2 Vogelrichtlijn-gebieden

De Lidstaten van de Europese Gemeenschap (sinds 1995 vijftien) hebben in 1979 de Vogelrichtlijn aanvaard waarin bindende afspraken zijn gemaakt over de bescherming van alle in het wild levende vogels en in het bijzonder van de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten (Osieck, 1998).

Voor de meest geschikte leefgebieden van deze vogels dienen daartoe speciale beschermingszones (SPA) te worden ingesteld en bijzondere aandacht wordt besteed aan de bescherming van wetlands van internationale betekenis.

Beschermingsstatus

Nederland had tot 1998 reeds 29 gebieden aangemeld onder de Vogelrichtlijn ("oude" gebieden) en dit jaar zijn nog eens 57 extra ("nieuwe") gebieden aangemeld (Van Roomen *et al.*, 2000). In totaal zijn er anno 2000 86 gebieden aangewezen als Vogelrichtlijn-gebied. De aanwijzing van een gebied onder de Vogelrichtlijn heeft in principe drie gevolgen: extra bescherming, extra financiële ondersteuning en vorming van Europees netwerk van natuurgebieden (Natura 2000). Net als bij Habitatrichtlijn-gebieden komt de extra bescherming er op neer dat binnen aangewezen gebieden de waarden die bepalend waren voor de kwalificatie niet meer mogen worden aangetast. Bovendien is in Vogelrichtlijn-gebieden jacht in principe niet meer toegestaan.

3.3.3 Nationale Parken

Het instellen van nationale parken is gebaseerd op een internationale afspraak om grote natuurgebieden te behouden die één of meer belangrijke ecosystemen vertegenwoordigen. Nationale parken worden ingesteld door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, met instemming van de eigenaren, beheerders en andere direct betrokken organisaties en instanties. Deze geven bij de instelling te kennen bereid te zijn het gebied samen als nationaal park te beheren en zorg te dragen voor het duurzaam behoud ervan.

Kenmerkend voor nationale parken is de meervoudige doelstelling, die een combinatie biedt van natuurbehoud en -ontwikkeling in grote waardevolle natuurgebieden met mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie, voorlichting en educatie en wetenschappelijk onderzoek. Op deze manier worden grotere gebieden veilig gesteld, de natuurwaarden worden verder ontwikkeld, maar het is ook voor iedereen mogelijk ze te bezoeken en meer over de natuur te weten te komen.

Nederlandse begripsomschrijving

Nederland sloot zich in 1969 aan bij de internationale afspraken over het instellen van grote waardevolle natuurgebieden als nationale parken. Dit gebeurde op de wereldconferentie in New Delhi van de Internationale Unie voor Natuurbehoud en Behoud van Natuurlijke Bronnen (IUCN). In vergelijking met veel andere landen, zijn de Nederlandse natuurgebieden relatief klein. Ook komen 'echte' (door de mens onaangetaste) natuurgebieden, nauwelijks voor. Toch kent ons land bijzondere waardevolle ecosystemen die elders in de wereld niet of slechts in zeer beperkte mate voorkomen, zoals duingebieden, veenmoerassen en heidegebieden.

Bij de opzet en uitvoering van het nationale parkenbeleid in Nederland is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de geldende internationale begripsomschrijving. De Nederlandse begripsomschrijving luidt als volgt: Nationale parken zijn aaneengesloten gebieden van ten minste 1000 hectare, bestaande uit natuurterreinen, wateren en/of bossen,

met een bijzondere landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven (www.minlnv.nl/thema/groen/park/inftgp00.htm).

Beschermingsstatus

Nationale Parken kunnen de status in oprichting of aangewezen hebben. Tijdens de oprichtingsfase moet blijken of er een goede basis voor samenwerking is tussen de betrokken eigenaren, beheerders en instanties, o.a. door het opstellen van een gezamenlijk Beheers- en Inrichtingsplan voor het parkgebied in zijn totaliteit. Na goedkeuring hiervan door het Ministerie van LNV krijgt een park zijn definitieve status.

De beide Nationale Parken die deels in het winterbed van de Maas liggen, zijn aangewezen: de Biesbosch in 1994 en het Landgoed De Hamert in 1996. Het Landgoed De Hamert wordt uitgebreid onder de nieuwe naam De Maasduinen. Dit vergrote Nationale Park bezit vanaf 1999 de status in oprichting.

4 Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur

4.1 Methode

Eigendommen natuurorganisaties

Alle eigendommen van natuurorganisaties die zijn gelegen in het winterbed van de Maas zijn opgevraagd. De volgende natuurorganisaties zijn daarvoor benaderd: Staatsbosbeheer (SBB), Vereniging Natuurmonumenten (VNM), Stichting het Limburgs Landschap (SLL) en Stichting het Brabants Landschap (SBL). Tijdens het onderzoek bleek dat Stichting het Zuid-Hollands Landschap en Stichting het Geldersch Landschap (nog) geen eigendommen in het onderzoeksgebied hebben.

Gebieden met bestemming natuur

Bij vier provinciale directies van de Dienst Landelijk Gebied (onderdeel van het Ministerie van LNV) zijn alle begrenzingsplannen opgevraagd voor zover (deels) gelegen in het winterbed van de Maas. Hierin staan de gebieden met bestemming natuur aangegeven conform de Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling (RBON). De volgende begrenzingsplannen zijn gebruikt voor de gegevens in de tabellen bij de kaart van gebieden met bestemming natuur. Bij elk begrenzingsplan is de officiële ingangsdatum aangegeven.

Limburg

Maasdal-Zuid	concept (De Maaswerken) zoals aangegeven in Voorlopig Ontwerp van 1999
Maasdal-Midden	1998
Maasdal-Noord	concept (Provincie Limburg), nog niet definitief begrensd in afwachting van plannen voor Zandmaas

Gelderland

Maasuitwaerden	1998
Fort Sint Andries	Projectnota voor het Strategisch Groenproject (1998)

Noord-Brabant

Westelijke Maasvallei	1998
Fort Sint Andries	Projectnota voor het Strategisch Groenproject (1998)
Oostelijke Maasvallei	1995

Zuid-Holland

Tiengemeten	1996
Westplaatbuitengronden	1999
Binnenduintrand Voorne	1999

Beken met specifiek ecologische functie

Alle beken in het onderzoeksgebied hebben in de Waterbeheersplannen van de Waterschappen een functie-toekenning gekregen: een algemeen ecologische functie en een specifiek ecologische functie (Waterschap de Maaskant, 1993; Zuiveringschap Limburg & Waterschap Peel en Maasvallei, 1997; Zuiveringschap Limburg & Waterschap Roer en Overmaas, 1993 en 1997). In het werkgebied van het Waterschap Peel en Maasvallei (Noord-Limburg) is de functie-toekenning deels nog in onderzoek.

Op de kaart zijn alle zijbeken met de specifiek ecologische functie aangegeven (zie ook tabel 4). In het werkgebied van het Waterschap Peel en Maasvallei zijn de trajecten met een specifiek ecologische functie in onderzoek ook aangegeven *indien* er een herinrichtingsstrook is gepland.

De mondingen van zowel de Dommel (Dieze) als de Donge in Noord-Brabant (bij 's-Hertogenbosch resp. bij Geertruidenberg) zijn sterk aangepast door de mens en bezitten geen specifiek ecologische functie.

Geplande natuurvriendelijke oevers

Alle trajecten langs de Maas waar natuurvriendelijke oevers zijn gepland, zijn opgevraagd bij Rijkswaterstaat directie Limburg. Voor het werkgebied van Rijkswaterstaat directie Zuid-Holland waren deze gegevens niet voorhanden.

Kaartmateriaal

Het kaartmateriaal van de eigendommen van natuurorganisaties is digitaal verkregen bij Staatsbosbeheer (via DLG-centraal), Vereniging Natuurmonumenten Beheer-administratie en Stichting het Limburgs Landschap. De eigendommen van Stichting het Brabants Landschap zijn op kaart aangeleverd.

Het kaartmateriaal van de gebieden met bestemming natuur is afkomstig van DLG Centraal (digitaal). De concept-begrenzing van de Grensmaas en de Zandmaas is verkregen bij Rijkswaterstaat directie Limburg (De Maaswerken) en de Provincie Limburg.

Het kaartmateriaal van de beken met een specifiek ecologische functie is afkomstig van de Waterschappen (Roer en Overmaas, Peel en Maasvallei en De Maaskant).

Van de geplande natuurvriendelijke oevers is digitaal kaartmateriaal gebruikt van Rijkswaterstaat directie Limburg.

Tabel 4. Overzicht van zijbeken van de Maas met specifiek ecologische functie en de rivierkilometrage van hun monding.

Waterschap Roer en Overmaas

Voer	4
Jeker	13
Geul	22.5
Broekloop Geulle	25.5
Hemelbeek	28.3
Kingbeek	48.5
Oude Maas/ Geleenbeek	55
Vlootbeek	70
Roer	78-79

Waterschap Peel en Maasvallei

Swalm	88
Neerbeek	90
Afwateringskanaal	91
Schelkens/Gansbeek	97.5
Aalsbeek	102
Springbeek	105
Everlosche Beek	112.7
Salderbeek	116
Molenbeek van Lottum	117.4
Lingsforterbeek	120.1
Broekhuizer Molenbeek	122.4
Geldernsch-Nierskanaal	124.5
beek bij Blitterswijk	129
Grote Molenbeek	133
Oostrumse Beek	135
Eckeltse Beek	144.5
Kleefsche Beek	150.2
Niers	157.3
incl. Kroonbeek/ Aaldonkse Beek	
Tielebeek	158.6
kwelbeek bij Plasmolen	164

Waterschap De Maaskant

Campagnebeek	137
Vierlingsbeekse Molenbeek	140.5
Rekgraaf	144.8
Oeffeltsche Raam	157.5
Sluisgraaf + Ganzenorgel	171
Harensche Aanvoersloot	190

4.2 Resultaten

De resultaten van de inventarisatie zijn gepresenteerd in de kaart Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur (7 deelkaarten voorafgegaan door een overzichtskaart met ligging van de deelkaarten) en Tabel 5. Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur.

- A. Eigendommen natuurorganisaties
- B. Gebieden met bestemming natuur

Tabel-informatie

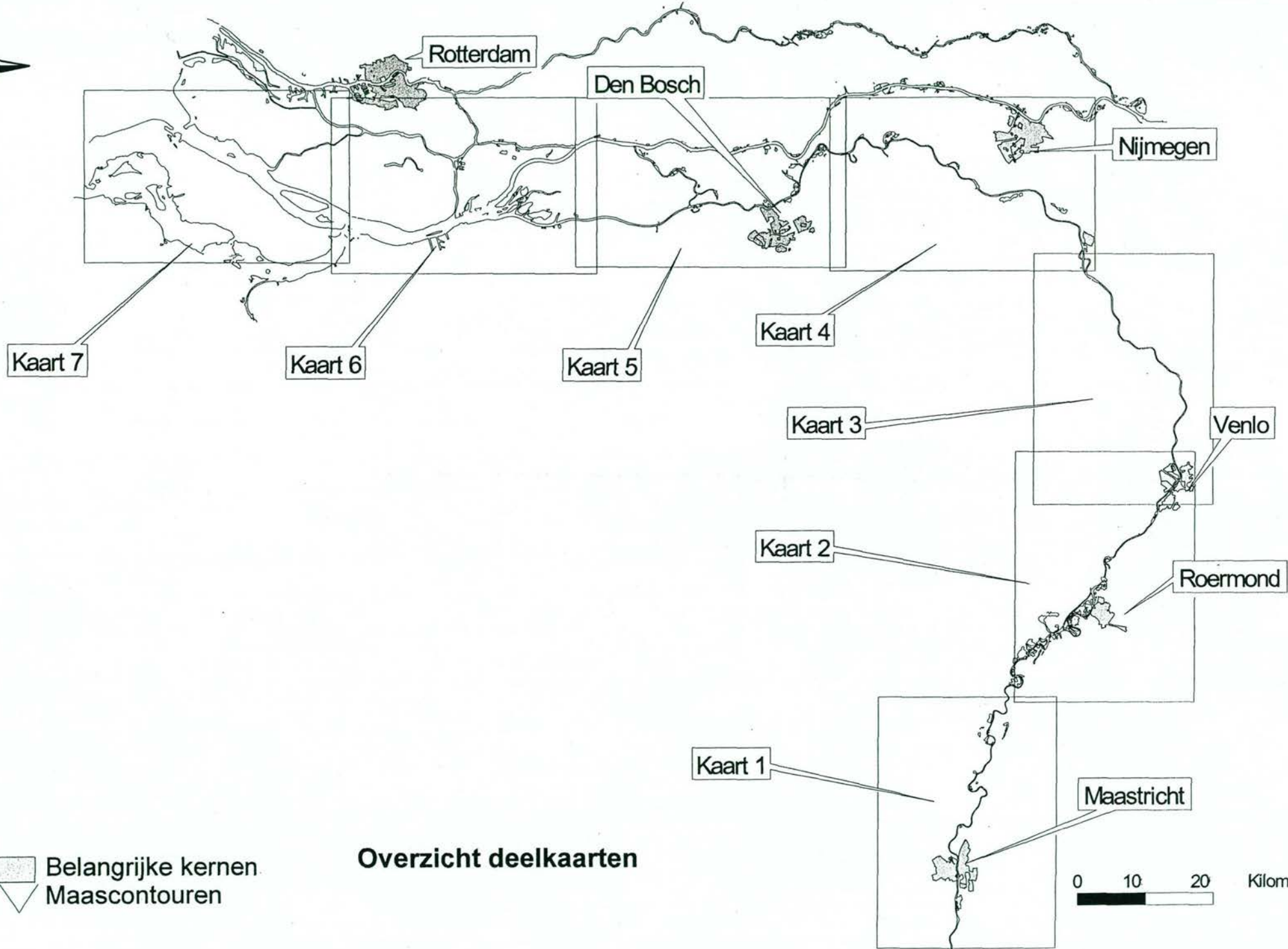
In tabel 5A is naast de algemene informatie (nummer op kaart, gebiedsnaam, gemeente, oever, rivierkilometrage en oppervlakte) de volgende specifieke informatie opgenomen:

- eigenaar (natuurorganisatie)
- het type beheer dat op dit moment wordt toegepast (systeembeheer op basis van natuurlijke processen of beheer dat is gericht op het in stand houden van cultuurlandschap).

Zeer kleine percelen (enkele ha) die in eigendom zijn van een natuurbeschermingsorganisatie staan wel op kaart, maar zijn in de meeste gevallen niet in de tabel aangegeven.

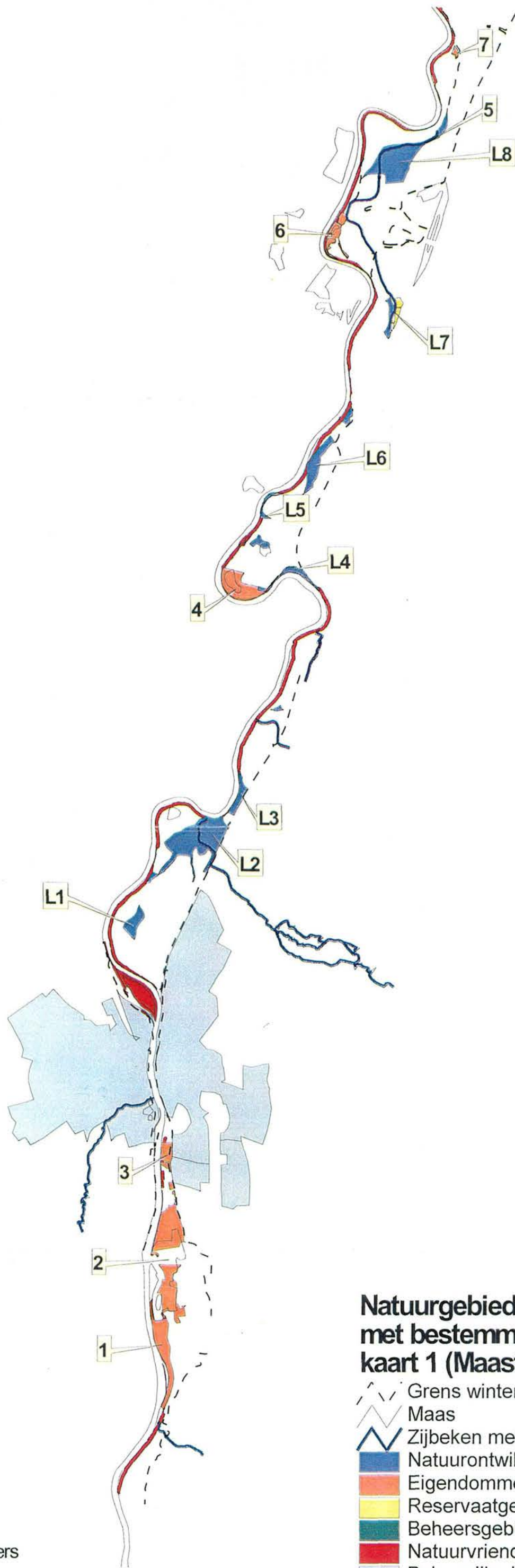
In tabel 5B is dezelfde algemene informatie opgenomen als bij de voorgaande tabel. De volgende specifieke informatie is vermeld:

- het type begrenzing (beheers-, reservats- of natuurontwikkelingsgebied)-
- een kolom (tbv) die aangeeft welke natuurorganisatie de toekomstige eigenaar en beheerder zal worden. In geval van beheersgebied is dit niet vermeld omdat het niet aan de orde is.
- de doelstelling (het streefbeeld voor de natuur als verantwoording voor de bestemming als natuurgebied)

Overzicht deelkaarten

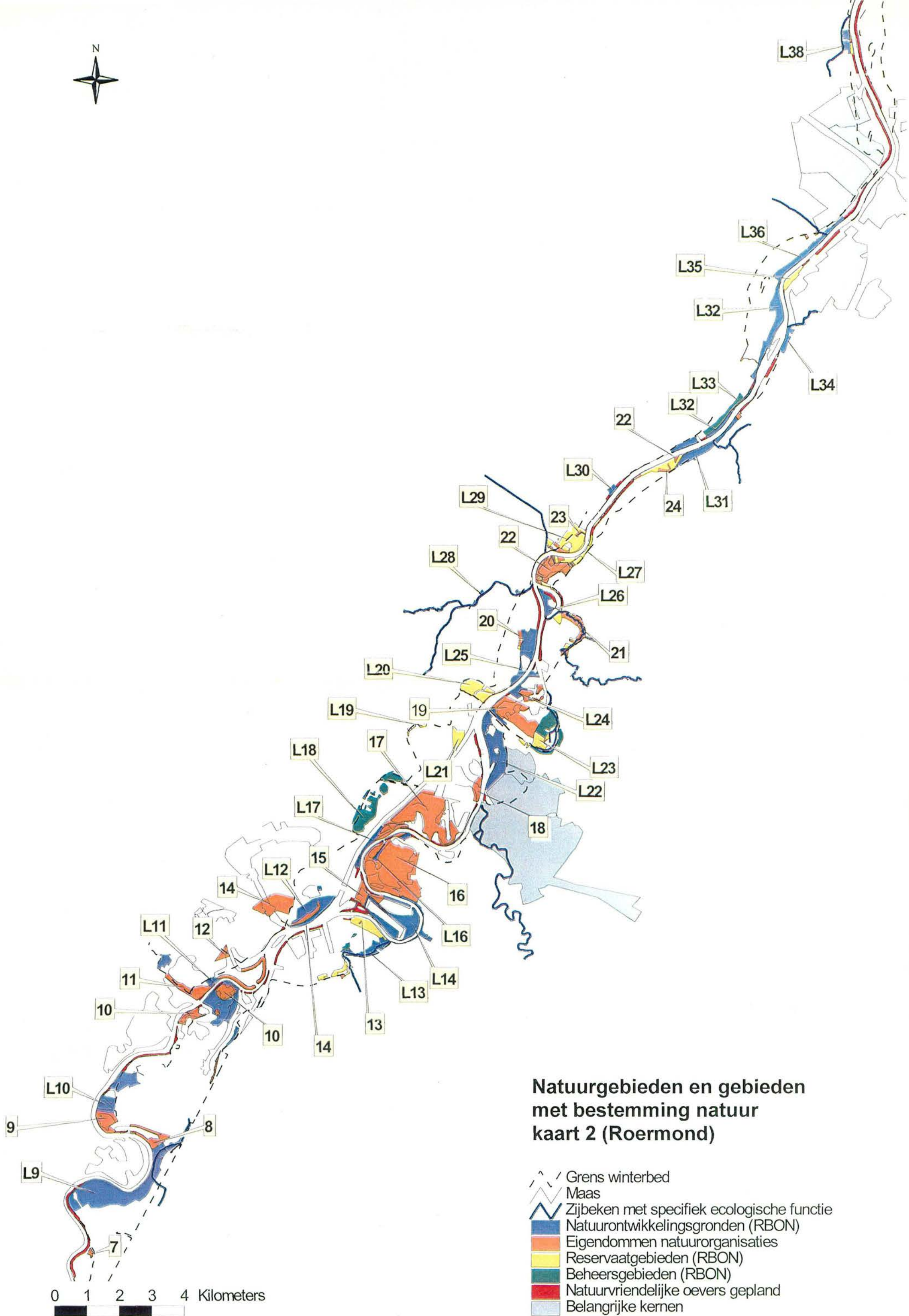

0 0.8 1.6 2.4 3.2 Kilometers

Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur kaart 1 (Maastricht)

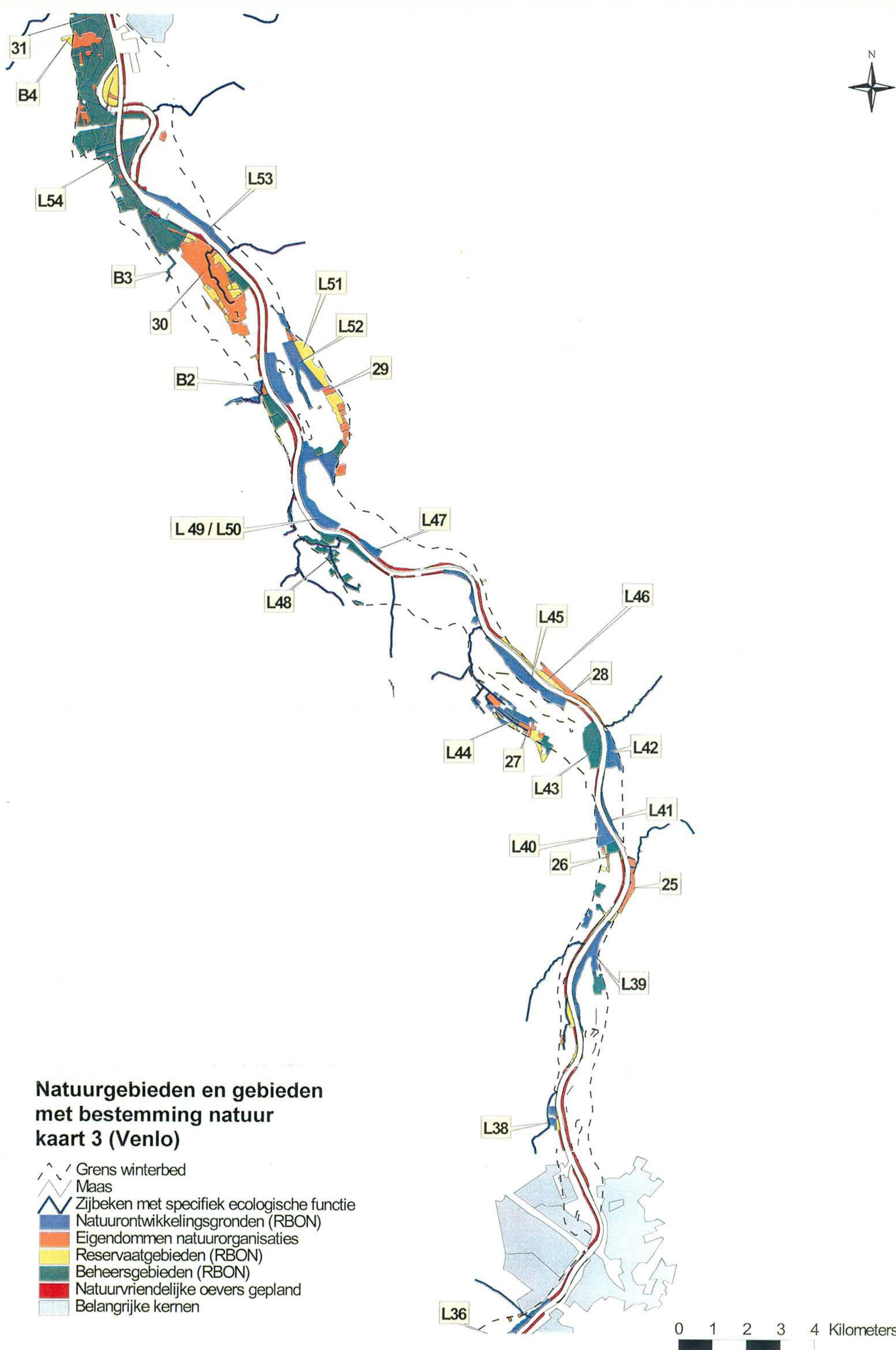
- Grens winterbed
- Maas
- Zijbeken met specifiek ecologische functie
- Natuurontwikkelingsgronden (RBON)
- Eigendommen natuurorganisaties
- Reservaatgebieden (RBON)
- Beheersgebieden (RBON)
- Natuurvriendelijke oevers gepland
- Belangrijke kernen

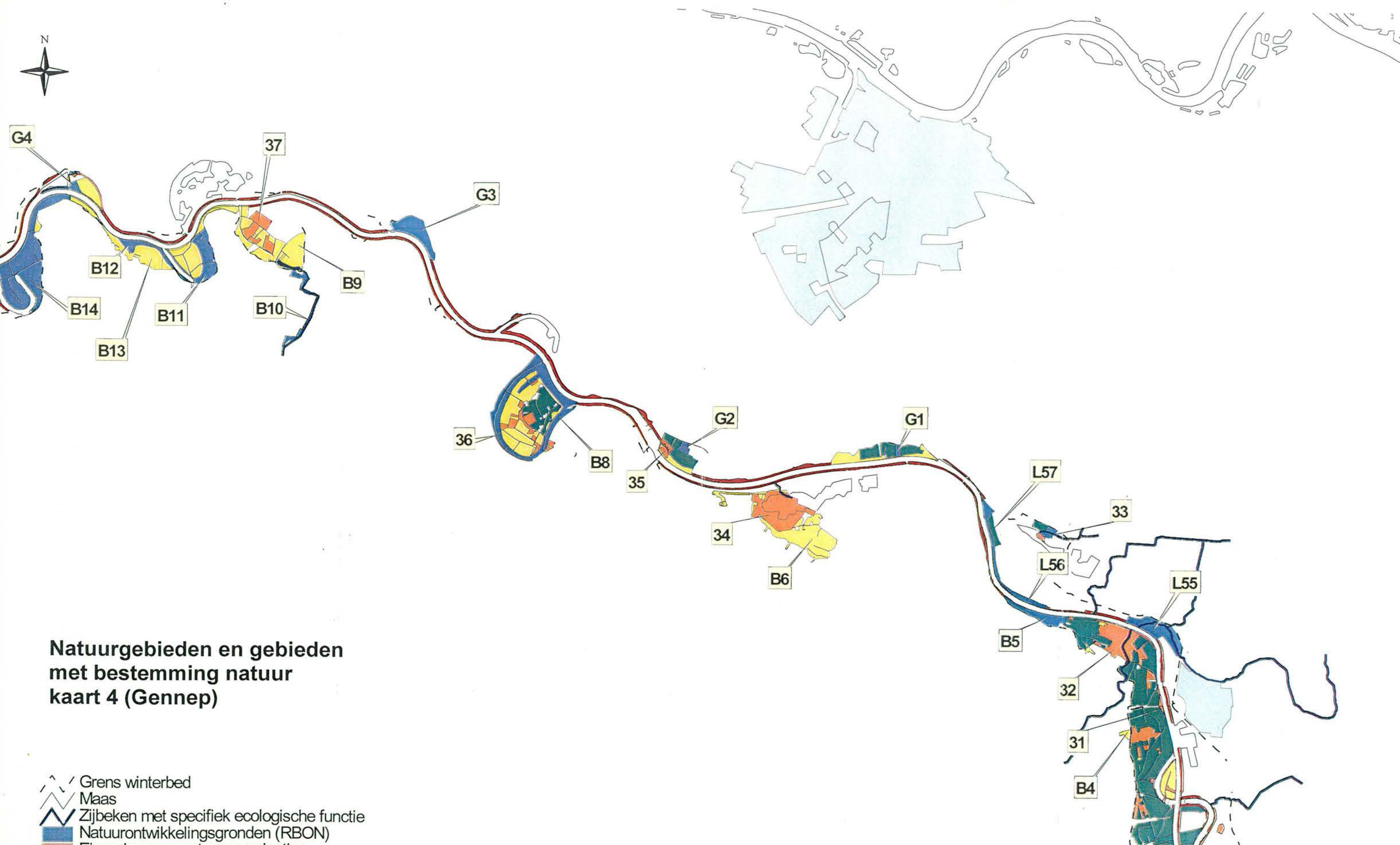

Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur kaart 2 (Roermond)

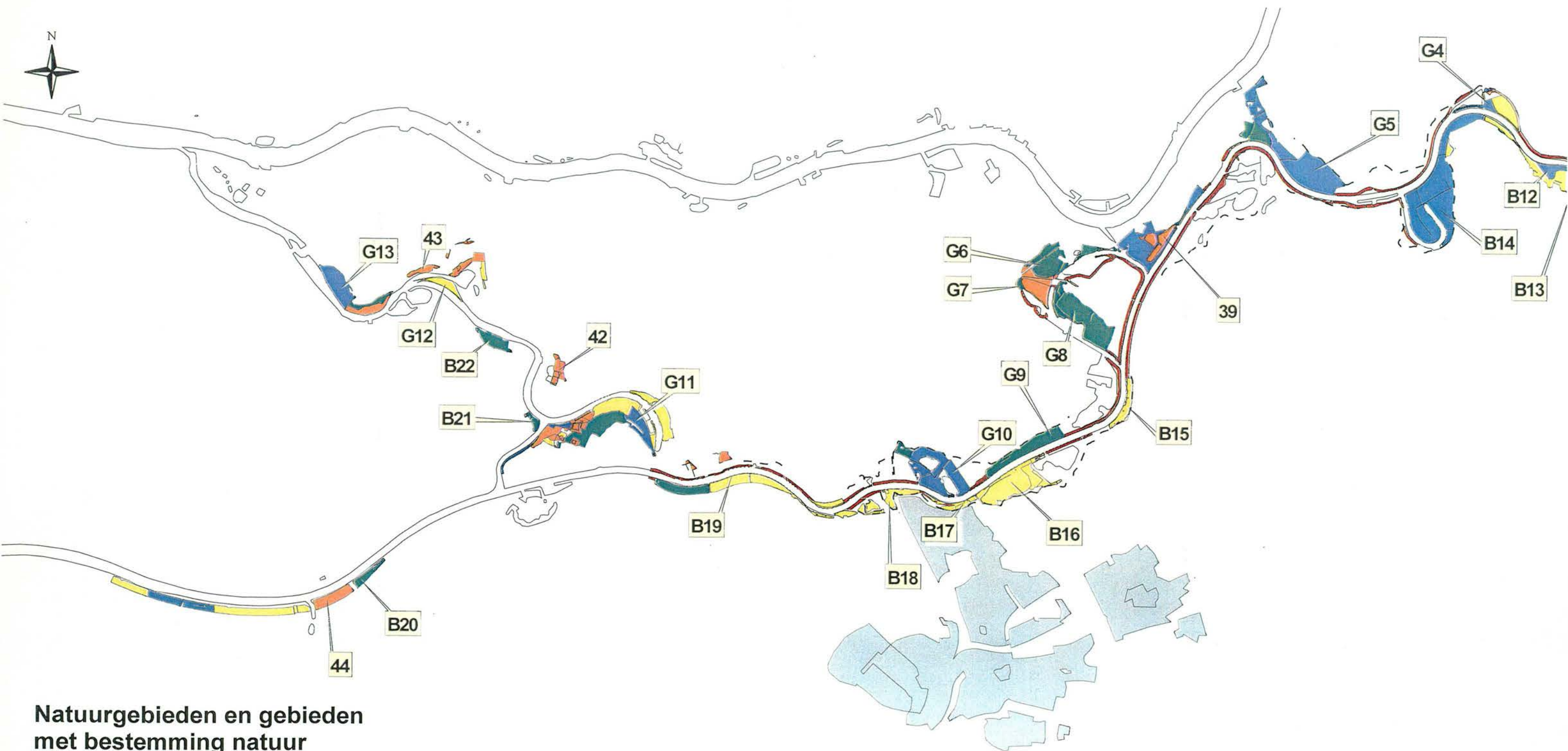
- Grens winterbed
- Maas
- Zijbeken met specifiek ecologische functie
- Natuurontwikkelingsgronden (RBON)
- Eigendommen natuurorganisaties
- Reservaatgebieden (RBON)
- Beheersgebieden (RBON)
- Natuurvriendelijke oevers gepland
- Belangrijke kernen

**Natuurgebieden en gebieden
met bestemming natuur
kaart 5 (Den Bosch)**

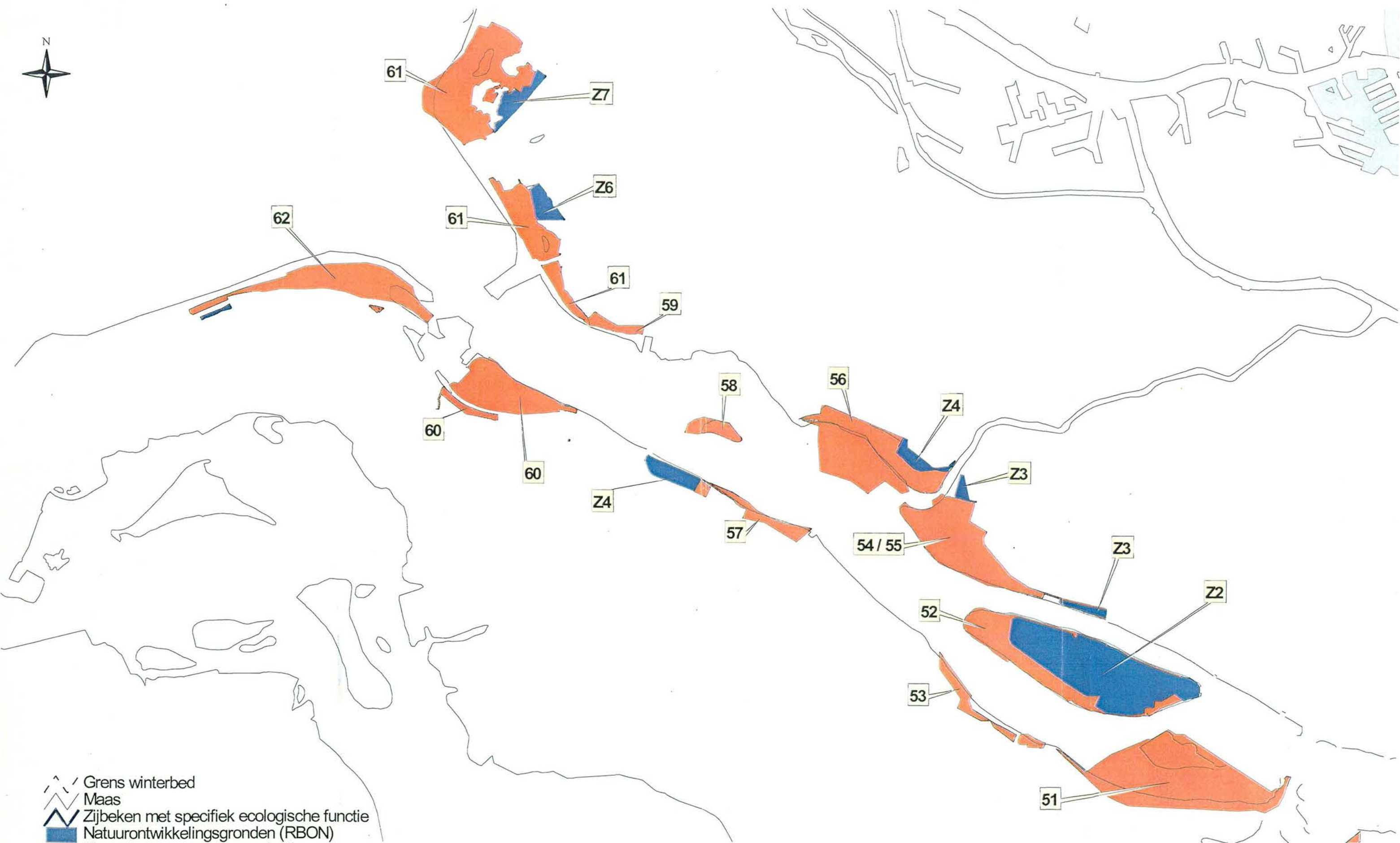

- Grens winterbed
- Maas
- Zijbeken met specifiek ecologische functie
- Natuurontwikkelingsgronden (RBON)
- Eigendommen natuurorganisaties
- Reservaatgebieden (RBON)
- Beheersgebieden (RBON)
- Natuurvriendelijke oevers gepland
- Belangrijke kernen

Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur **Kaart 6 (Biesbosch)**

0 1 2 3 4 Kilometers

- Grens winterbed
- Maas
- Zijbeken met specifiek ecologische functie
- Natuurontwikkelingsgronden (RBON)
- Eigendommen natuurorganisaties
- Reservaatgebieden (RBON)
- Beheersgebieden (RBON)
- Natuurvriendelijke oevers gepland
- Belangrijke kernen

**Natuurgebieden en gebieden
met bestemming natuur
kaart 7 (Hollands diep / Haringvliet)**

0 1 2 3 4 Kilometers

Tabel 5. Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur

Afkortingen

SLL	Stichting het Limburgs Landschap
VNM	Vereniging Natuurmonumenten
SBB	Staatsbosbeheer
SBL	Stichting het Brabants Landschap
SGL	Stichting het Geldersch Landschap
SZL	Stichting Het Zuidhollands Landschap

A. Eigendommen natuurorganisaties

Nr.	Gebiedsnaam	Gemeente	Oever (l/r)	Rivierkm	Opp. (ha)	Eigenaar	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)
Kalkmaas							
1	Eijsder Beemden	Eijsden	r	4.5-7	56	SLL	systeembeheer
2	Pietersplas	Eijsden, Maastricht	r	6.5-9.5	114	SLL	systeembeheer
3	Kleine Weerd	Maastricht	r	11-12	14	SLL	systeembeheer
Grensmaas							
4	Julianaplas Meers	Stein	r	31-33	40	VNM	systeembeheer
5	Kingbeekdal	Born	r	40-48	4	VNM	systeembeheer
6	Elba	Born	r	42.5-43.5	21	VNM	systeembeheer
7	Vissereweert	Susteren	r	50	2	VNM	cultuurlandschap
Plassenmaas							
8	Schroevendaalse plas	Maasbracht	r	56-57	25	VNM	systeembeheer
9	Dilkensplas	Maasbracht	r	57-58.3	36	VNM	systeembeheer
10	De Brandt	Maasbracht	r	61-65	60	VNM	systeembeheer
11	Koningssteen	Thorn	l	63.5-64	48	VNM	systeembeheer
12	Koeweide Wesseem	Heel	l	66-67	25	VNM	systeembeheer
13	Linnerweerd	Maasbracht	r	69	1.6	SLL	cultuurlandschap
14	De Slaag/ Polderveld en St. Annabeemden	Heel	l	68	79	SLL	systeembeheer

Nr. Gebiedsnaam	Gemeente	Oever (l/r)	Rivierkm	Opp. (ha)	Eigenaar	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)
15 Gerelingsplas-west	Roermond	l	73-74	27	SLL	systeembeheer
16 Oolerplas/ Isabellegreend	Roermond	r	72-77	240	SLL	systeembeheer
17 Zuidplas/ Smalbroek	Roermond	l	75-78.5	176	SLL	systeembeheer
18 Donkernack	Roermond	l	80	15	SBB/ VNM	systeembeheer
19 Asseltse Plassen	Swalmen	r	85-86	110	SBB/ VNM	systeembeheer
20 Bouxweerd	Roggel	l	87	5	SBB	cultuurlandschap
21 Swalmdal-Wieler	Swalmen	r	87-88	32	SBB	cultuurlandschap
22 Rijkelse Bemden	Beesel	r	90-92	40	SBB/ VNM	systeembeheer
23 Musschenberg/ Weerdbeemden	Kessel	l	91-92,5	18	SBB	systeembeheer
Zandmaas						
24 De Weerd	Kessel	r	96	5	SBB	cultuurlandschap
25 Barbaraweerd	Arcen en Velden	r	119-120	25	SLL	systeembeheer
26 Broekhuizerweerd	Broekhuizen	l	121	2	SBB	cultuurlandschap
27 Sohr-Legeterbos	Meerlo-Wanssum	l	126-128	25	SBB	cultuurlandschap
28 Stalberg	Bergen	r	124.5-126	25	SLL	systeembeheer
29 Heuloerbroek	Bergen	r	137-138	35	SLL/ SBB	cultuurlandschap
30 De Bergjes	Vierlingsbeek	l	141-146	235	SBB	cultuurlandschap
31 Oeffeltse Weiden	Boxmeer	l	153-155	55	SBB	cultuurlandschap
32 Oeffelter Meent	Cuijk	l	157-158	125	SBB	cultuurlandschap
33 Rivierduintjes Mook	Mook	r	161	4	VNM	cultuurlandschap
Brabants/ Gelderse Maas						
34 Kraaijenbergse Plassen	Beers	l	170-171	125	SBL	cultuurlandschap
35 Coehoorn	Heumen	r	174-175	13	SBB	cultuurlandschap
36 Keent	Ravenstein	l	178-179	32	SBL	cultuurlandschap
38 Oijensche Middenwaard	West Maas en Waal	r	196	3	SBB	cultuurlandschap
37 Maasuitewaarden	diversen	l/r	183-226	260	VNM	cultuurlandschap
39 Buitenpolder Heerewaarden	Heerewaarden	r	208-209	66	SBB	systeembeheer
40 Piekenwaard	Maasdriel	r	210	49	SBB	cultuurlandschap
41 Slot Well	Ammerzoden	r	224.5	6	SBB	cultuurlandschap

Nr. Gebiedsnaam	Gemeente	Oever (l/r)	Rivierkm	Opp. (ha)	Eigenaar	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)
Afgedamde Maas						
42 Nederhemert	Kerkwijk	l/r	231.5-235	60	SBB	cultuurlandschap
43 De Waarden	Brakel	r	238-239	43	SBB	cultuurlandschap
Bergse Maas						
44 Gansooiense Uiterwaard	Waalwijk	l	235-236	27	VNM	cultuurlandschap
Biesbosch						
45 Nationaal Park	diversen	r	250-262	5500	SBB	overwegend systeembeheer
Hollandsch Diep						
46 Bos bij Moerdijk	Klundert	l		50	SBB	cultuurlandschap
47 Sassenplaat	Klundert	nvt		41	SBB	systeembeheer
48 Oeverlanden	Strijen	r		97	SBB	systeembeheer
49 Buitengorzen	Willemstad	l		204	SBB	cultuurlandschap
50 Vlaakenhoek, Fort Sabina en Anthoniegorzen	Willemstad	l		157	SBB	cultuurlandschap
Haringvliet						
51 Ventjagersgaatje	Oostflakkee	l		1378	SBB (incl. 53, 57 en 58)	systeembeheer
52 Tiengemeten (inclusief Blanke Slikken)	Korendijk	nvt		1049	VNM	overwegend cultuurlandschap
53 Grasgorzen Haringvliet	diversen	l		x	SBB	cultuurlandschap
54 Tiendgorzen	Korendijk	r		35	VNM	cultuurlandschap
55 Korendijkse Slikken	Korendijk	r		504	VNM	systeem/ cultuur
56 Beningerslikken	Bernisse	r		287	VNM	systeem/ cultuur
57 Meneersche Plaat	Middelharnis	l		x	SBB	systeembeheer
58 Slijkplaat	Middelharnis	nvt		x	SBB	systeembeheer
59 Quackgors	Hellevoetsluis	r		45	VNM	systeembeheer
60 Scheelhoek	Dirksland, Goedereede	l		340	VNM	systeembeheer
61 Voornes Duin e.o.	Westvoorne	r		809	VNM	systeem/ cultuur
62 Kwade Hoek	Goedereede	l		383	VNM	systeembeheer

B. Gebieden met bestemming natuur

Nr.	Projectnaam	Gemeente	Oever	Rivierkm (l/r)	Opp. (ha)	Type begrenzing	Tbv	Doelstelling
Limburg								
<u>Maasdal-Zuid</u>								
		(niet definitief begrensd)						
L1	Borgharen	Maastricht	r	17-19	22	natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L2	Itteren	Maastricht	r	19-23	77	natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L3	Voulwammes	Meerssen	r	23-24	18	natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L4	Meers	Stein	r	29.5-31	33	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L5	Maasband	Stein	r	34	3	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L6	oever Urmond	Stein	r	37-38	12	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L7	Nattenhoven	Stein	r	40-41	23	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L8	Koeweide	Born	r	45-48	77	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L9	Roosteren	Susteren	r	54-56	168	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
<u>Maasdal-Midden</u>								
L10	Oude Maas, Teggerse plas, Walburg en Brandt	Maasbracht	r	55.5-65	147	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L11	Koningssteen	Thorn	l	64	4	natuurontwikkeling	VNM	begraasd rivierlandschap
L12	De Slaag	Heel	l	68	40	natuurontwikkeling	SLL	begraasd rivierlandschap
L13	Linnerweerd	Maasbracht	r	68-70	25	natuurontwikkeling	SLL	beekdal-ontwikkeling
					43	reservaatsgebied	SLL	bos-ontwikkeling/ kleinschaligheid
					12	beheersgebied		vochtig grasland, houtsingels
L14	Osen	Roermond	l	69-73	82	natuurontwikkeling	SLL	begraasd rivierlandschap
L15	Solvay	Roermond	r	71	10	natuurontwikkeling	SLL	verbindingszone
L16	Isabellelgreend	Roermond	r	71-72	8	natuurontwikkeling	SLL	begraasd rivierlandschap
L17	Smalbroek	Roermond	l	74-75	8	natuurontwikkeling	SLL	begraasd rivierlandschap
L18	Beegden-Horn	Heel, Haelen	l	75-76	62	beheersgebied		vochtig grasland, houtsingels
L19	Hoogbroek	Haelen	l	82	5	reservaatsgebied	SLL	Glanshavergrasland, vochtig moeras
L20	Maascentrale Buggenum	Haelen	l	83	35	reservaatsgebied	SLL	hooilandbeheer
L21	Buggenum	Haelen	l	85	36	reservaatsgebied	SLL	hooilandbeheer/ begrazingsbeheer
L22	Stadsweide/ Leeuwen	Roermond	r	80-85	88	natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L23	Vuilbemden	Swalmen	r	85	43	beheersgebied		kleinschalig cultuurlandschap
					22	reservaatsgebied	SBB	botanisch beheer

Nr.	Projectnaam	Gemeente	Oever Rivierkm (l/r)	Opp. Type begrenzing (ha)	Tbv	Doelstelling
L24	Koningsgriend	Swalmen	r 85.5-86.5	25 natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L25	Bouxweerd	Haelen	l 86-88	47 natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
				4 reservaatgebied	SBB	botanisch beheer
L26	Hansummerweerd	Swalmen	r 88-89	28 natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L27	Rijkelse Bemden	Beesel	r 90-92	19 reservaatgebied	SBB	begrazingsbeheer
L28	Neerbeek	Roggel	l 89	4 natuurontwikkeling	SBB	beekdal-ontwikkeling
L29	Weerdbeemden	Kessel	l 91-92	64 reservaatgebied	SBB	begraasd rivierlandschap
L30	Kruisberg	Kessel	l 94	6 natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
L31	Maasveld	Reuver	r 96-97.5	27 natuurontwikkeling	SBB	begraasd rivierlandschap
				2 reservaatgebied	SBB	begraasd rivierlandschap
	<u>Maasdal-Noord</u>	(niet definitief begrensd)				
L32	Weerden Kessel-Baarlo	Kessel, Maasbree	l 96-104	95 natuurontwikkeling	SBB	
L33	Onderste Weg	Kessel	l 97-99	24 beheersgebied	SBB	
L34	Weerden Belfeld-Tegelen	Belfeld, Tegelen	r 98-102	17 natuurontwikkeling	SBB	
L35	Steyl	Tegelen	r 103-104	13 reservaatgebied	SLL	
L36	weerden Hout-Blerick	Venlo	l 104-106	34 natuurontwikkeling	SLL	
L37	Tangkoelen	Venlo	l 105	4 beheersgebied		
L38	Gebroken Slot	Grubbenvorst	l 112	6 reservaatgebied	SLL	
			112	13 natuurontwikkeling	SLL	
L39	weerden Lomm	Arcen en Velden	r 115-118	56 natuurontwikkeling	SLL	
				19 beheersgebied		
L40	weerden Broekhuizen	Broekhuizen	l 121-122	32 natuurontwikkeling	SBB	
L41	Eikenweerd	Arcen en Velden	r 121-123	16 natuurontwikkeling	SLL	
L42	Roobeek	Bergen	r 123-124	28 natuurontwikkeling	SLL	
L43	Ooijen-Broekstraat	Broekhuizen	l 123-125	61 beheersgebied		
L44	Legert	Meerlo-Wanssum	l 126-128	36 natuurontwikkeling	SBB	
L45	Weerden Ooijen-Blitterswijk	Meerlo-Wanssum	l 126-132	106 natuurontwikkeling	SBB	
L46	weerden Wellerloo	Bergen	r 126-128.5	24 reservaatgebied	SLL	
L47	oever Elsteren	Bergen	r 134	14 natuurontwikkeling	SLL	
L48	Oostrumsche Beek	Meerlo-Wanssum	l 134-136	30 beheersgebied		
L49	oever Aijen	Bergen	r 135-138.5	82 natuurontwikkeling	SLL	
L50	Heuloerbroek	Bergen	r 138	24 natuurontwikkeling	SLL	
				16 beheersgebied		

Nr.	Projectnaam	Gemeente	Oever Rivierkm (l/r)	Opp. Type begrenzing (ha)	Tbv	Doelstelling
L51	Heukelomsche beek	Bergen	r 139-142	90 reservaatgebied	SLL	
L52	Maasveld/ Vlammer	Bergen	r 140-142	121 natuurontwikkeling	SLL	
L53	Heerenwaard	Bergen	r 144.5-147	39 natuurontwikkeling	SBB	
L54	Eiland Afferden	Gennep	r 148-151	47 beheersgebied		
L55	Maaskemp	Gennep	r 156-158	66 natuurontwikkeling	SBB	
L56	Gebrande Kamp	Mook en Middelaar	r 160-164	49 natuurontwikkeling	SBB	
L57	Cuijkse Steeg	Mook en Middelaar	r 163-164	15 beheersgebied		
Noord-Brabant						
<u>Oostelijke Maasvallei</u>						
B1	Campagnebeek	Vierlingsbeek	l 137	13 natuurontwikkeling	SBB	natuurlijke beekdalontwikkeling
B2	Molenbeek	Vierlingsbeek	l 140.5	3 reservaatgebied	SBB	natuurlijke beekdalontwikkeling
				20 natuurontwikkeling	SBB	natuurlijke beekdalontwikkeling
				50 beheersgebied		foerageer- en leefgebied Das
B3	St. Jansbeek	Vierlingsbeek	l 147	5 natuurontwikkeling	SBB	natuurlijke beekdalontwikkeling
B4	Maasheggegebied	Boxmeer	l	257 reservaatgebied	SBB	cultuurhistorie/ landschap
				721 beheersgebied		cultuurhistorie/ landschap
B5	Weerd bij St. Agatha	Cuijk	r 152-153	38 natuurontwikkeling	SBB	zachthoutooibos door vergraving
B6	Geest en Kampen	Cuijk	l 170-173	177 reservaatgebied	SBL	herstel botanische waarden
B7	Lage Wijth	Grave	l 178	3 reservaatgebied	SBB	foerageer- en leefgebied Das
B8	Keent	Ravenstein	l 177.5-179.5	163 reservaatgebied	SBL	stroomdalvegetaties, hardhoutooibos
				169 natuurontwikkeling	SBL	herstel oude Maasmeander
				91 beheersgebied		weidevogelbeheer
<u>Westelijke Maasvallei</u>						
B9	Diedensche Uiterdijk	Megen	l 190	162 reservaatgebied	VNM	zachthoutooibos, moeras, riet
B10	Harensche Aanvoersloot	Megen	l 190.5	28 natuurontwikkeling	VNM	pleksgewijs maaiveldverlagingen
B11	Macharensche Waarden	Megen	l 192-193	70 natuurontwikkeling	VNM	reconstructie oude Maasmeanders
				80 reservaatgebied	VNM	hardhoutooibos op hogere delen
B12	Ossekamp	Lith	l 194-195	34 natuurontwikkeling	VNM	
				81 reservaatgebied	VNM	
B13	Oijensche Benedendijk	Lith	l 198.5	5 reservaatgebied	VNM	
B14	Hemelrijkse Waarden	Lith	l 197-200	235 natuurontwikkeling	VNM	

Nr.	Projectnaam	Gemeente	Oever Rivierkm (l/r)	Opp. Type begrenzing (ha)	Tbv	Doelstelling
B15	Wildsche Waarden	s-Hertogenbosch	l 212-213	26 reservaatgebied	VNM	
B16	Koornwaard	s-Hertogenbosch	l 215.5-217	116 reservaatgebied	VNM	
B17	Empelse Waarden	s-Hertogenbosch	l 217-220	33 reservaatgebied	VNM	
B18	Crevecoeur/ Henriettewaard	s-Hertogenbosch	l 220-221	23 reservaatgebied	VNM	
B19	Bokhovense Waarden	s-Hertogenbosch	l 221-226	55 reservaatgebied 32 beheersgebied	VNM	weidevogelbeheer, botanisch beheer
<u>langs Bergse Maas</u>						
B20	Capelsche Uiterwaarden	Waalwijk	l 234-239	14 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
<u>langs Afgedamde Maas</u>						
B21	Kolkenwaard	Aalburg	l 233	8 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
B22	Banwaard	Aalburg	l 236	26 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
<u>Brabantse Biesbosch</u>						
B23	Polders Turfzakken, Lepelaar Moordplaat en de Plomp	Made en Drimmelen	r 251-254	350 natuurontwikkeling reservaatgebied	SBB SBB	inrichting als wetland
B24	Polder Noordwaard	Werkendam	r 255-257	600 natuurontwikkeling	SBB	natuurlijk rivierboslandschap
B25	Catharinapolder	Werkendam	r 257-258	30 reservaatgebied	SBB	ganzenpolder
Gelderland						
<u>Maasuiterswaarden</u>						
G1	uiterwaard Heumen	Heumen	r 166-169	46 reservaatgebied 54 beheersgebied 4 natuurontwikkeling	SBB SBB	foerageergebied Das, stroomdalflora foerageergebied Das, stroomdalflora rondom bewoonde Dassenburcht
G2	Coehoorn	Heumen	r 173 174-175	40 beheersgebied 27 reservaatgebied 8 natuurontwikkeling	SBB SBB	foerageergebied Das, stroomdalflora stroomdalflora Kamsalamander, burchtlocatie Das
G3	Liendensche Waard	Wijchen	r 184.5-186	62 natuurontwikkeling	SBB	natuurlijk rivierlandschap
G4	Ooijensche Middenwaard	West Maas en Waal	r 196 197	35 reservaatgebied 13 natuurontwikkeling	SBB SBB	stroomdalflora ondiep water, moeras, ruigte
G11	Nederhemert-Zuid plus Doornwaard en Slijkwell	Ammerzoden Kerkwijk	r 226.5-230	46 natuurontwikkeling 92 reservaatgebied 59 beheersgebied	SBB SBB	herstel oude rivierarm kleinschalig, besloten landschap weidevogelbeheer, botanisch beheer

Nr.	Projectnaam	Gemeente	Oever Rivierkm (l/r)	Opp. Type begrenzing (ha)	Tbv	Doelstelling
G12	De Neswaarden	Brakel	r 237-239	41 reservaatgebied	SBB	begraasd rivierlandschap
G13	De Poederoijensche waarden	Brakel	r 239-243	49 natuurontwikkeling 13 beheersgebied	SBB	stroomdalflora, ruigte o.i.v. getij weidevogelbeheer, botanisch beheer
Strategisch Groen Project						
		<u>Fort St. Andries</u>				
G5	Over de Maas	West Maas en Waal	r 203-205	200 natuurontwikkeling	SBB	
G6	Alemsche Overwaard	Maasdriel	r 209-210	78 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
G7	Piekenwaard	Maasdriel	r 211	4 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
G8	Drielsche Uiterwaard	Maasdriel	r 211	115 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
G9	Bovendrielsche Uiterwaard	Maasdriel	r 214.5-218	62 beheersgebied		weidevogelbeheer, botanisch beheer
G10	Hedelsche Bovenwaard	Hedel	r 217-219	103 natuurontwikkeling 11 beheersgebied	VNM	weidevogelbeheer, botanisch beheer
Zuid-Holland						
		<u>Eiland van Dordrecht</u>				
Z1	<u>Strategisch Groenproject</u> Polder de Biesbosch	Dordrecht	r 257-259	420 natuurontwikkeling	SBB	bosaanplant, natte natuurontwikkeling
Z2	<u>Tiengemeten</u>	Korendijk	nvt nvt	699 natuurontwikkeling	VNM	ondiep open water, moeras, ooibos natuurlijk begraasd rivierlandschap
Z3	Korendijkse Slikken	Korendijk	r nvt	25 natuurontwikkeling	VNM	vochtig gras- en rietgors
Z4	Beninger Slikken	Bernisse	r nvt	30 natuurontwikkeling	VNM	vochtig gras- en rietgors
Z5	<u>Westplaatbuitengronden</u> <u>Binnenduinrand Voorne</u>	Middelharnis	l nvt	74 natuurontwikkeling	SBB	open platen, vochtig gras- en rietgors
Z6	Schapengors	Westvoorne	r nvt	40 natuurontwikkeling	VNM	duinzoomlandschap
Z7	Middelweg-Noord	Westvoorne	r nvt	80 natuurontwikkeling	ZHL	open duinzoomlandschap

4.3 Toelichting

4.3.1 Eigendommen natuurorganisaties

Historie eigendom natuurgebied langs de Maas

In sommige delen van het Maasdal hebben natuurorganisaties pas recent (na 1995) eigendom van enige omvang verworven. Er zijn drie regio's waar natuurorganisaties voor 1995 reeds grote natuurgebieden in eigendom hebben: langs de Haringvliet (vooral Vereniging Natuurmonumenten), de Biesbosch (Staatsbosbeheer) en de Maasheggen rondom Boxmeer (Staatsbosbeheer).

Vanaf de tweede helft van de jaren negentig is het areaal natuurgebied in het Maasdal flink gegroeid mede door de toegenomen aandacht voor rivieren in het algemeen en de begrenzing van de Maas als kerngebied binnen de landelijke Ecologische Hoofdstructuur. De voornaamste regio's waar grond is gekocht zijn: de Stadsmaas ten zuiden van Maastricht (Stichting het Limburgs Landschap), de Maasplassen in Midden-Limburg (alle natuurorganisaties), plaatselijk langs de bedijkte Maas (Vereniging Natuurmonumenten) en langs de Haringvliet (eiland Tiengemeten door Vereniging Natuurmonumenten).

In totaal hebben de natuurorganisaties gezamenlijk ca. 13.500 ha in eigendom langs de Maas.

Beheer

Het is goed om te realiseren dat eigendom van een natuurorganisatie in principe nog weinig zegt over het gevoerde beheer. Veel, voornamelijk kleinere en geïsoleerd gelegen percelen van natuurorganisaties zijn verpacht aan boeren.

Daarnaast kan qua beheer onderscheid worden gemaakt in een beheer dat is gericht op instandhouding van het kleinschalig cultuurlandschap en in een beheer dat meer is gericht op natuurlijke processen als getij, overstroming, begrazing (systeembeheer). In het Maasheggen-gebied ligt de nadruk nu op het cultuurlandschap terwijl langs de Maasplassen, de Biesbosch en de Haringvliet het accent ligt op systeembeheer.

4.3.2 Gebieden met bestemming natuur

De begrenzingenplannen waarin gebieden met bestemming natuur zijn opgenomen, vormen een gedetailleerde uitwerking op perceelsniveau van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Iedere provincie heeft daarmee zijn eigen PES (Provinciale Ecologische Structuur).

Er bestaan drie soorten bestemmingen die afhankelijk zijn van de kwetsbaarheid van de natuurwaarden, de inpasbaarheid van het gewenste beheer in de agrarische bedrijfsvoering en de potenties van het gebied voor nieuwe natuur: beheersgebied, reservaatgebied en natuurontwikkelingsgebied.

Beheersgebied

In beheersgebieden wordt er naar gestreefd de landbouw blijvend een bestaan te bieden, terwijl tegelijkertijd de bedrijfsvoering mede wordt gericht op doeleinden van natuur en landschap. Beheersgebieden zijn vrijwel altijd aangewezen om bestaande waarden (bijv. weidevogels, foerageergebied van ganzen of botanische waarde) die gekoppeld zijn aan een bepaalde vorm van agrarisch grondgebruik in stand te houden. Gronden welke zijn begrensd als beheersgebied worden dus niet aangekocht.

Er is sprake van een actieve beheersprestatie. De ondernemers in de landbouw die hieraan vrijwillig meewerken ontvangen daarvoor een vergoeding. Een beheersovereenkomst kan worden aangegaan met de Dienst Landelijk Gebied (DLG). Zo'n contract wordt gesloten voor vijf jaar maar kan eventueel jaarlijks worden opgezegd.

Het streefbeeld voor een gebied bepaalt uit welke pakketten de grondgebruiker een keuze kan maken. Afhankelijk van het soort gebruik (grasland, bouwland) loopt dit uiteen van randenbeheer, het achterwege laten van chemische bestrijdingsmiddelen (met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, brandnetel en ridderzuring), het niet maaien en weiden van een bepaalde periode in het voorjaar tot - in geval van de zwaarste pakketten bij grasland - het niet bemesten en niet maaien in combinatie met het weiden met een inschaardichtheid van max. 2 runderen per ha.

Reservaatsgebied

In reservaatgebieden wordt er naar gestreefd om de betreffende grond te verwerven ten behoeve van een terrein-beherende natuurbeschermingsorganisatie. Dit wordt gedaan, omdat het gewenste natuurbeheer moeilijk inpasbaar is in de agrarische bedrijfsvoering. In de periode voorafgaande aan deze verwerving kan de ondernemer door middel van een beheersovereenkomst een overgangsbeheer voeren.

Natuurontwikkelingsgebieden

Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden die nu veelal in landbouwkundig gebruik zijn, maar die vanwege hun ligging en abiotiek goede potenties bezitten voor het ontwikkelen van natuurwaarden. Natuurontwikkelingsgebieden zijn met name gebieden die geschikt zijn voor de ontwikkeling van geulen, graslanden, moerassen, ruigten, (broek)bossen. Het accent ligt op wijziging van grondgebruik en het verbeteren van de inrichting. De grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid.

In totaal heeft 8.754 ha langs de Maas de bestemming natuur waarbij echter moet worden opgemerkt dat een deel van deze oppervlakten reeds is verworven en dus al eigendom is van een natuurorganisatie (o.a. het eiland Tiengemeten). Hiermee rekening houdend, blijft ca.

7.800 ha over. Daarvan is nog eens 1.711 ha begrensd als beheersgebied. Geconcludeerd kan worden dat ca. 6.100 ha langs de Maas de bestemming nieuwe natuur heeft.

4.3.3 Beken met specifiek ecologische functie

Voor beken waaraan een specifiek ecologische functie is toegekend, zal het te voeren peilbeheer, beheer en onderhoud in eerste instantie zijn afgestemd op het realiseren van de hierbij behorende ecologische doelstelling. Bij een deel van de beken met deze functie is nog natuurlijke vrije meandering aanwezig, bij andere beken met deze functie zal - na grondverwerving - herinrichting plaatsvinden om natuurlijke processen zo veel mogelijk te herstellen. Bij beken en waterlopen met een algemeen ecologische functie is de hoofdfunctie agrarisch water, waarbij peilbeheer en onderhoud in belangrijke mate op de landbouw zijn afgestemd.

4.3.4 Geplande natuurvriendelijke oevers

Eind oktober 1997 is het Project Natuurvriendelijke Oevers Maas (PNOM) officieel van start gegaan. Dit project vloeit voort uit de Derde Nota Waterhuishouding waarin het herstel is aangekondigd van de ecologische functie van de rivieroevers. Om invulling te geven aan dit landelijk beleid heeft Rijkswaterstaat directie Limburg besloten om natuurvriendelijke oevers te ontwikkelen. Het PNOM heeft betrekking op de gehele loop van de Maas in het traject dat onder beheer valt van de regionale directie Limburg van Rijkswaterstaat. Dit traject loopt van Eijsden tot Ammerzoden. Langs de Maas stroomopwaarts van Ammerzoden in het werkgebied van Rijkswaterstaat directie Zuid-Holland zijn ook natuurvriendelijke oevers gepland, maar deze vallen niet onder het PNOM.

Ten behoeve van het PNOM worden alle staatsgronden in een maximaal 75 meter brede strook langs de Maas pachtvrij gemaakt. Hiermee is reeds in 1994 gestart. De gronden worden door Rijkswaterstaat afgerasterd en komen daarna beschikbaar voor ecologisch onderhoud (beheer) door één van de drie particuliere natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten of Provinciaal Landschap).

Daadwerkelijke herinrichting is afhankelijk van de beschikbaarheid van grotere aaneengesloten trajecten, de huidige natuurwaarden en de combinatie met andere projecten langs de Maas.

5 Ecologische herstelprojecten

5.1 Methode

Algemene selectiecriteria

De kaarten en bijbehorende tabellen van de ecologische herstelprojecten geven een actueel beeld van de stand van zaken van reeds uitgevoerde, lopende en geplande d.w.z. binnenkort (2001/2002) uit te voeren projecten, waarbij natuurontwikkeling/ natuurherstel een van de doelen of nabestemmingen is. Projecten zijn als 'uitgevoerd' beschouwd indien ze tussen 1990 en 2000 gereed zijn gekomen.

Uitgevoerde projecten die inmiddels eigendom zijn van een natuurbeschermingsorganisatie, zijn *niet* op deze kaart en in de tabel opgenomen (die staan namelijk al op de kaart met Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur). Uitgevoerde projecten die in eigendom zijn van een overheid (gemeente, Rijkswaterstaat), bedrijf of particulier zijn *wel* op deze kaart en in de tabel opgenomen.

Projecten die lopen of zijn gepland en die eigendom zijn van een natuurorganisatie zijn eveneens op de kaart en in de tabel aangegeven. Alleen ecologische herstelprojecten die in het winterbed van de Maas liggen zijn hier meegenomen.

Drie categorieën

De ecologische herstelprojecten zijn onderverdeeld in drie categorieën:

- natuurvriendelijke oevers, vistrappen (incl. project 'De Kier')
- overige ecologische herstelprojecten
- De Maaswerken (Grensmaas/ Zandmaas)

Natuurvriendelijke oevers en vistrappen

Informatie over uitgevoerde, lopende en geplande natuurvriendelijke oevers en vistrappen is opgevraagd bij Rijkswaterstaat directie Limburg (projectleider PNOM) en Rijkswaterstaat directie Zuid-Holland.

Projecten die zijn gepland na 2002 zijn hier niet meegenomen. Deze projecten - voor zover gelegen in het werkgebied van de Directie Limburg - zijn wel aangegeven op de kaart Natuurgebieden en gebieden met bestemming natuur.

Een uitzondering is gemaakt voor het project 'De Kier' dat staat gepland op 1 januari 2005. Hierbij wordt het beheer van de Haringvlietsluizen gewijzigd waardoor de barrièrewerking voor trekvis (o.a. salmoniden) wordt opgeheven. Hoewel het project een veel bredere doelstelling heeft, is 'De Kier' hier behandeld als een vistrap.

Overige ecologische herstelprojecten

Onder deze categorie vallen alle ecologische herstelprojecten aan beken en waterlopen, ontgrondingen met nabestemming natuur en projecten met natuurlijke begrazing die niet in eigendom zijn bij een natuurorganisatie.

De informatie over ecologische herstelprojecten langs beken en waterlopen is afkomstig van diverse waterschappen.

De informatie over ontgrondingen en begrazing is vooral afkomstig van Rijkswaterstaat, Provincies en waterschappen. Een deel van deze ecologische herstelprojecten heeft betrekking op gebieden met de bestemming natuurontwikkeling die ook in tabel 5B staan.

De Maaswerken

De geplande activiteiten in het kader van De Maaswerken langs de Limburgse Maas waarbij natuur wordt ontwikkeld, zijn als aparte categorie behandeld omdat die pas *na* 2002 zullen worden uitgevoerd. Bovendien is zowel voor de Grensmaas als de Zandmaas nog geen officieel besluit genomen over de uitvoering van de plannen. De lopende proefprojecten van de Grensmaas en de Zandmaas zijn weergegeven bij de ecologische herstelprojecten.

Kaartmateriaal

Het kaartmateriaal van natuurvriendelijke oevers en vistrappen is verkregen bij de Directie Limburg (in tabelvorm) en de Directie Zuid-Holland (digitaal).

Het kaartmateriaal van de overige ecologische herstelprojecten is verkregen bij de geraadpleegde instanties. Digitaal kaartmateriaal van ecologische herstelprojecten uit deze categorie is beschikbaar gesteld door Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland.

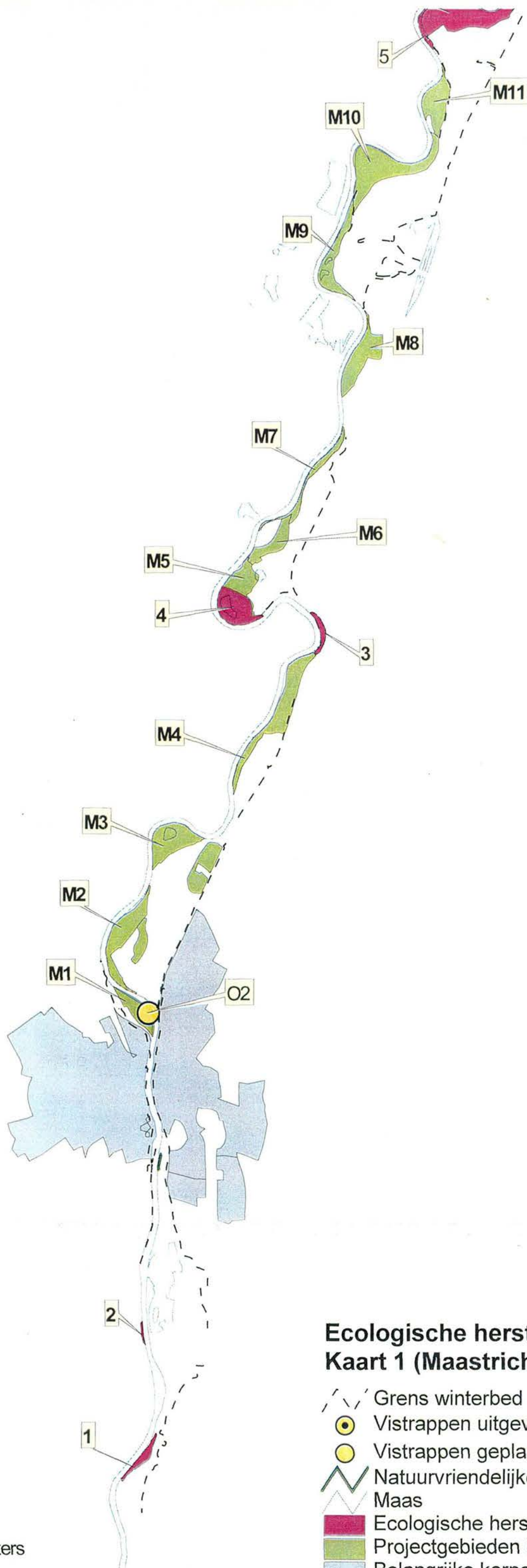
Over de Maaswerken (Grensmaas en Zandmaas) is kaartmateriaal verkregen bij de Maaswerken. Voor de Grensmaas is het voorlopig ontwerp gebruikt (1999) en voor de Zandmaas een kaart met voorgestelde maatregelen (oktober 2000) die als basis dienen voor het nog uit te werken Voorkeursalternatief.

5.2 Resultaten

De resultaten van de inventarisatie zijn gepresenteerd in de kaart Ecologische herstelprojecten (7 deelkaarten) en Tabel 6. Ecologische herstelprojecten. Tabel 6 is onderverdeeld in drie categorieën:

- A. Natuurvriendelijke oevers en vistrappen
- B. Overige ecologische herstelprojecten
- C. De Maaswerken

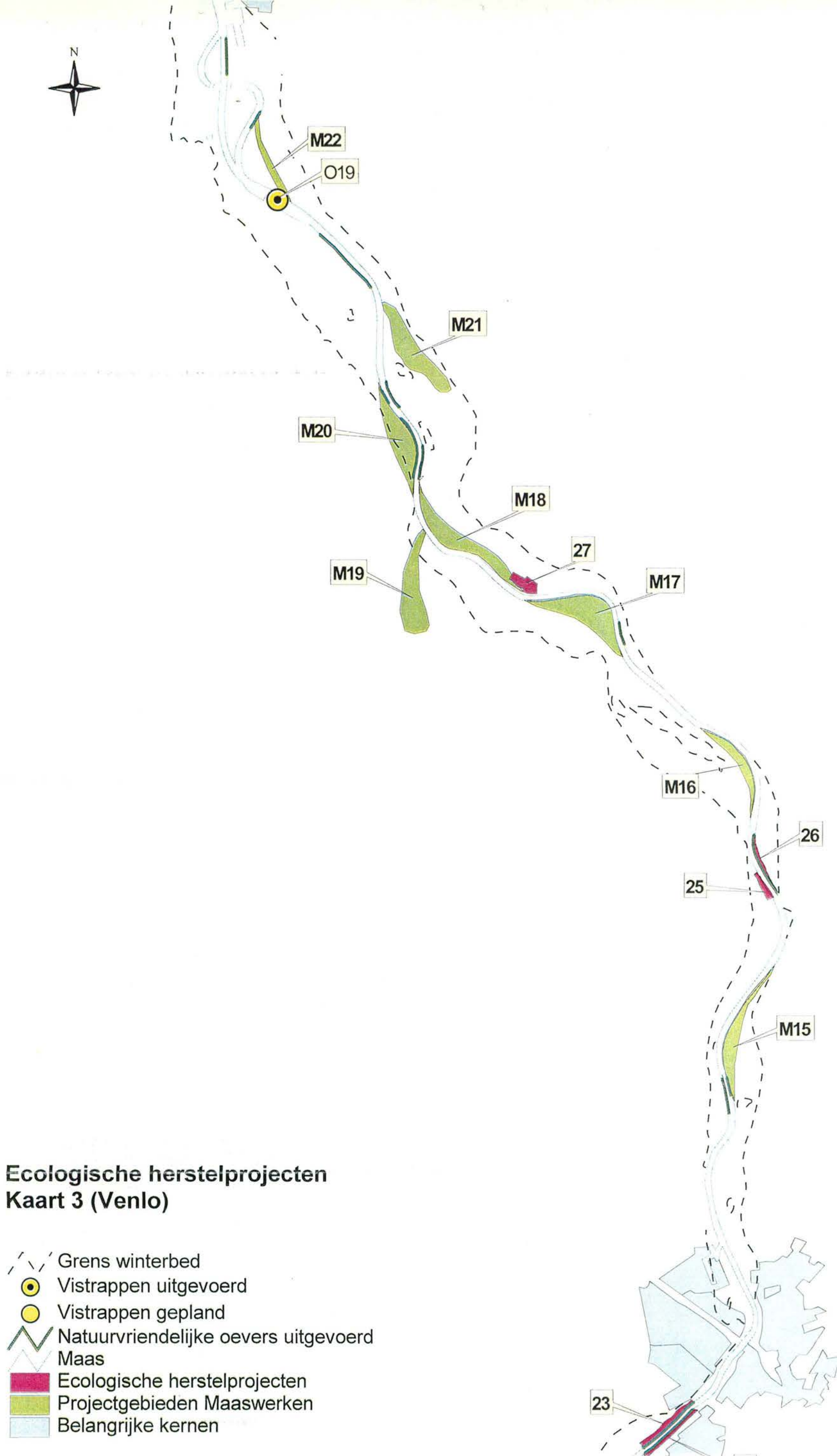

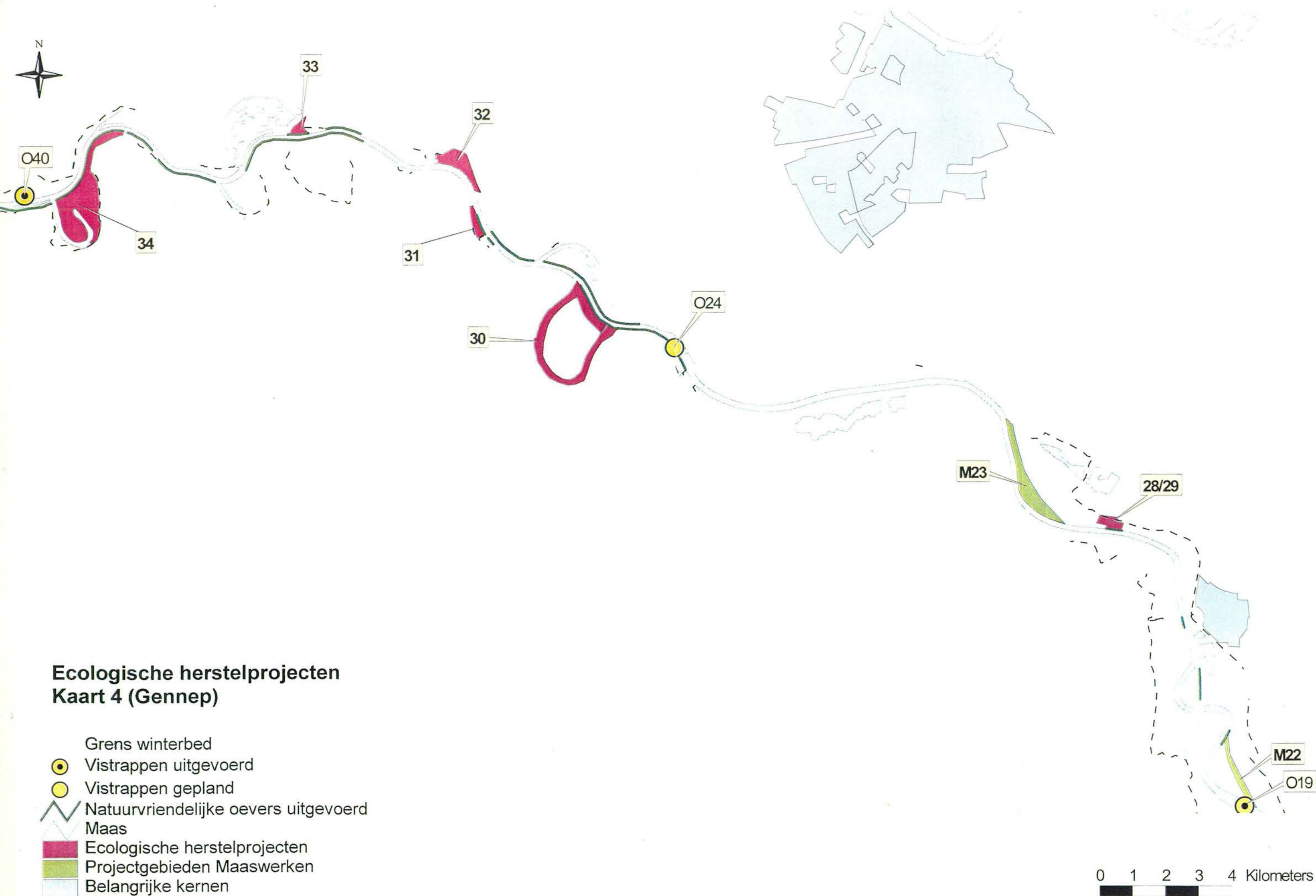

0 1 2 3 4 Kilometers

Ecologische herstelprojecten Kaart 5 (Den Bosch)

- Grens winterbed
- Vistrappen uitgevoerd
- Vistrappen gepland
- Natuurvriendelijke oevers uitgevoerd
- Maas
- Ecologische herstelprojecten
- Projectgebieden Maaswerken
- Belangrijke kernen

0 1 2 3 4 Kilometers

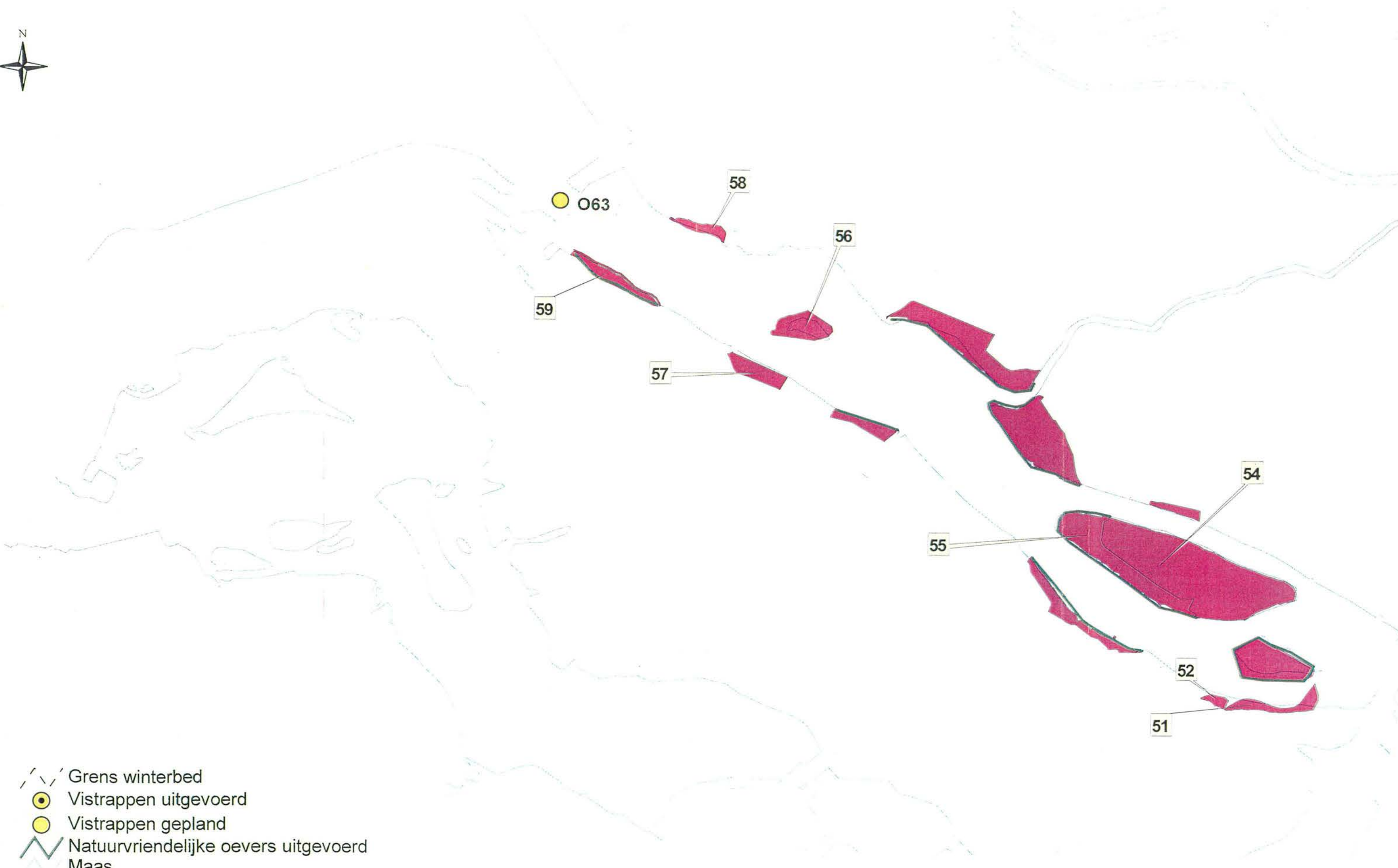

- Grens winterbed
- Vistrappen uitgevoerd
- Vistrappen gepland
- Natuurvriendelijke oevers uitgevoerd
- Maas
- Ecologische herstelprojecten
- Projectgebieden Maaswerken
- Belangrijke kernen

**Ecologische herstelprojecten
Kaart 6 (Biesbosch)**

0 1 2 3 4 Kilometers

- Grens winterbed
- Vistrappen uitgevoerd
- Vistrappen gepland
- Natuurvriendelijke oevers uitgevoerd
- Maas
- Ecologische herstelprojecten
- Projectgebieden Maaswerken
- Belangrijke kernen

Ecologische herstelprojecten
Kaart 7 (Hollandsdiep / Haringvliet)

0 1 2 3 4 Kilometers

Tabel-informatie

In tabel 6A is naast de algemene informatie (nummer op kaart - alleen het nummer van de vistrappen is op kaart aangegeven -, gebiedsnaam, rivierkilometrage, oever en lengte) de volgende specifieke informatie opgenomen:

- streefbeeld voor natuur (voor zover voorhanden)
- fase (uitgevoerd, lopend of gepland)
- projectpartners en betrokken uitvoerders
- beheerder (natuurorganisatie die na uitvoering oever gaat beheren evt. in samenhang met aangrenzend eigendom)

In deze tabel is geen informatie opgenomen over 'welk deel van de rivier wordt aangepakt' omdat overal de oever wordt aangepakt. Evenmin is een kolom methode opgenomen omdat de methode overal hetzelfde is (namelijk graafwerkzaamheden) m.u.v. projecten waar vrije oevererosie is gepland.

In tabel 6B is naast de algemene informatie (nummer op kaart, projectnaam, rivierkilometrage en oppervlakte/ lengte) de volgende specifieke informatie vermeld:

- welke deel van de rivier is of wordt aangepakt (zomerbed, winterbed, oever, beek- of waterloop, getijzone)
- methode (soort maatregelen); hier staan zeer uiteenlopende maatregelen die variëren van diverse vormen van ontgroning (kleiwinning, diepe grindwinning, riviervbreiding, aanleg geulen) tot waterwinning, speciebergiging en natuurlijke begrazing.
- welk soort natuur: systeembeheer (gericht op natuurlijke processen waaronder overstroming, natuurlijke begrazing en spontane vegetatie-ontwikkeling), cultuurlandschap of een mix van beide.

In tabel 6C is naast de algemene informatie (nummer op kaart, projectnaam, rivierkilometrage en oppervlakte) de volgende specifieke informatie vermeld:

- welk deel van de rivier wordt aangepakt (zomer- en/ of winterbed)
- methode (soort maatregelen)
- welk soort natuur wordt beoogd (systeembeheer of cultuurlandschap)
- projectpartners betrokken bij planning en uitvoering

De kolom 'fase' is bij de Maaswerken niet weergegeven omdat alle projecten zijn gepland na 2002.

Tabel 6. Ecologische herstelprojecten

A. Natuurvriendelijke oevers en vistrappen

Nr.	Naam gebied	Rivierkm	Oever Lengte in m	Streefbeeld (natuur)	Fase	Projectpartners uitvoerder	Beheerder *
<u>Dienstkring Maastricht-Maas</u>							
O1	Kleine Weerd	11,3-11,7	r	400 vooroever gras	uitgevoerd	Dir. Limburg	SLL
O2	Vistrap Stuw Borgharen	15,4	l	nvt vistrap	gepland	Dir. Limburg	
<u>Dienstkring Waterwegen Roermond</u>							
O3	Vistrap Stuw Linne	68,6	r	nvt vistrap	uitgevoerd	Dir. Limburg	SLL
O4	Vistrap Stuw Roermond	81	l	nvt vistrap	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O5	Vistrap Stuw Belfeld	100,8	r	nvt vistrap	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O6	Hout-Blerick	104-105,5	l	1500 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O7	Steyl-Tegelen	104-105,5	r	1500 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O8	Velden	115	r	300 vooroever, bos	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O9	Grubbenvorst	115	l	800 vooroever, bos	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O10	Arcen	121-122,5	r	1500 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O11	Wellerlooi	130	r	700 vooroever, bos	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O12	Well	132,7-133,4	r	700 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O13	Aaijen	137,7-138,5	r	800 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O14	Aaijen	137,7-139	l	1300 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O15	Aaijen	139,4-140,5	r	1100 vrije oevererosie	gepland	Maaswerken	
O16	Vierlingsbeek	140	l	600 schanskorven, bos	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O17	Groeningen	142,9-144	l	1100 aangetakte geultjes	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O18	Sambeek veer	144-145	l	1000 oever bestort, poelen	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O19	Vistrap Stuw Sambeek	146,6	l	nvt vistrap	uitgevoerd	Dir. Limburg	

Nr.	Naam gebied	Rivierkm	Oever Lengte	Streefbeeld (natuur) in m	Fase	Projectpartners uitvoerder	Beheerder *
<u>Dienstkring Nijmegen-Maas</u>							
O20	Afferden-Ossenkamp	149-149,5	r	400 eilanden vooroever, geul	gepland	dienstkring	SBB
O21	Heijen	152-152,9	r	900 brede vooroever	uitgevoerd	dienstkring	SBB
O22	Oeffelt	154,4-154,6	l	200	gepland	dienstkring	SBB
O23	Gebrande Kamp	158,4-159,1	r	700 geul, moeras, monding	gepland	Grontmij	SBB
O24	Stuw Grave	175-176,5	l	1500 vispassage, ruigte, riet	gepland	Ballast/ Dir. Limburg	SBL
O25	Balgoij	177-179	r	2000 vooroever, flauw talud	gepland	Grontmij/ Dir. Limburg	SBB
O26	Keent/ Lage Wijth	176,1-179,3	l	3200 vooroever, flauw talud	gepland	Grontmij/ Dir. Limburg	SBL
O27	Neerloon-Keent	179,3-179,7	l	400 vooroever, flauw talud	uitgevoerd	Waterschap Maaskant	SBL
O28	Loonsche Waard	179-180,9	r	1900 vooroever, geulen	gepland	Delgromij, ontgronder	SBB
O29	Niftrik 1	181-181,8	r	800 vooroever, flauw talud	gepland	Taken, Dir. Limburg	SBB
O30	Niftrik 2	181,9-182,8	r	900 vooroever, flauw talud	gepland	Taken, Dir. Limburg	SGL
O31	Ravenstein veevoerfabriek	182,4-182,8	l	400	gepland		VNM
O32	Ravenstein Middelwaard	182,9-183,6	l	700 verlaagde oever, geul	uitgevoerd	Waterschap Maaskant	VNM
O33	Appeltern gemalen	188,3-189,4	r	1100 geulen, plassen	gepland	Braam	SGL
O34	Megen-Dieden	188,1-192,5	l	4400	gepland	Taken, Dir. Limburg	VNM
O35	Appeltern-veerhuis	189,8-190,4	r	600 schraal gras, haag	uitgevoerd	Polderdistrict GMW	SGL
O36	Ooijen, Ossekamp	193,3-195,2	l	1900 steilrand, moeraseilandjes	gepland	Taken, Dir. Limburg	VNM
O37	Ooijen, Het Scheel	195,4-196,5	l	1100 vooroever, helling 1:20	uitgevoerd	Waterschap Maaskant	VNM
O38	Hemelrijkse Waard	196,6-200	l	3400 vooroever, flauw talud	gepland	Taken, Dir. Limburg	VNM
O39	Sluis Lith toegangen	200,1-201,9	l	1800 schanskorven, vooroever	uitgevoerd	Dir. Limburg	VNM
O40	Vistrap Stuw Lith	201	r	nvt vistrap	uitgevoerd	Dir. Limburg	
O41	Heerenwaarden dam	207,7-208,9	r	1200 oeverwal	uitgevoerd	dienstkring	SBB
O42	Kerkdriel	213,3-213,7	r	400 zandstrand	uitgevoerd	dienstkring	SBB
O43	Hedel	221-222,2	r	1200	uitgevoerd	dienstkring	VNM

Nr.	Naam gebied	Rivierkm	Oever	Lengte in m	Streefbeeld (natuur)	Fase	Projectpartners uitvoerder	Beheerder *
<u>Directie Zuid-Holland</u>								
Biesbosch en Amer								
O44	Groene Plaat	258	r		natuurvriendelijke oever	gepland	RWS/ Nationaal Park	SBB
O45	De Bol	258	r		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS/ Nationaal Park	
O46	Vischplaat	258-259	r	1700	vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O47	Deenepolder	259	r	500	natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS/ Nationaal Park	
O48	Deeneplaat	259	r	540	natuurvriendelijke oever	lopend	RWS/ Nationaal Park	
O49	Biezen kribvakken Amer	259-261	l		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
Hollandsch Diep								
O50	Kribvakken Lage Zwaluwe	nvt	l	86 ha	natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
O51	Sasseplaat	nvt	r		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
O52	Esscheplaat	nvt	r		vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O53	Hoogezandsche Gorzen	nvt	r	80 ha	vooroevers, suppletie	gepland	RWS	
O54	Tonnenkreek Willemstad	nvt	l		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
Haringvliet								
O55	Ventjagersgaatje	nvt	l	2300	vooroevers, suppletie	uitgevoerd	RWS	
O56	Ezelsgors	nvt	l		vooroevers, suppletie	uitgevoerd	RWS	
O57	Blanke Slikken	nvt	nvt	700	vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O58	Bommelsche Gorzen	nvt	l		vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O59	Korendijkse Slikken	nvt	r		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
O60	Beninger Slikken	nvt	r		vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O61	Meneersche Plaat	nvt	l		natuurvriendelijke oever	uitgevoerd	RWS	
O62	Zuiderdiep	nvt	l		vooroevers	uitgevoerd	RWS	
O63	De Kier/ Haringvlietsluizen	nvt	nvt		vispassage	gepland	RWS	

* In het kader van het PNOM wordt gesproken van ecologisch onderhoud ipv beheer, omdat Rijkswaterstaat de eindverantwoordelijkheid voor het rivierbeheer heeft.

B. Overige ecologische herstelprojecten (beken, ontgrondingen, begrazing)

Nr.	Projectnaam	Rivierkm	Oppervl. welk deel van of lengte rivier aangepakt? ha/ km	Methode (soort maatregelen)	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)	Fase	Projectpartners
Kalkmaas							
1	Nevengeul Eijsden	3-4	23	winterbed afgraven nevengeul	systeembeheer	gepland	RWS, DLG, Prov. Limburg
2	Petit Gravier	6-7	2.5	winterbed natuurlijke begrazing	systeembeheer	uitgevoerd	Gem. Vise, Res. Naturelles
Grensmaas							
3	Scharberg	28.5-29.5	12	winterbed spontane bosontwikkeling	systeembeheer	gepland	RWS, SBB
4	proefproject Meers	31-32	52	winterbed rivierverbreding zomerbed	systeembeheer	lopend	L'Ortye, VNM, RWS
5	proefproject brug	52-53	16	zomerbed rivierverbreding	systeembeheer	gepland	RWS, WML
6	De Rug	51.5-55	134	winterbed waterwinning/ begrazing	systeembeheer	lopend	WML, Ark, RWS
Plassenmaas							
7	Teggerse plas	59	9	winterbed natuurlijke begrazing	systeembeheer	gepland	Gem. Maasbracht/ VNM
8	STEVOL	58-61	160	winterbed diepe grindwinning	systeembeheer	lopend	Panheelgroep, VNM
9	Hoge oever Bilt plas	61-62	7	winterbed natuurlijke begrazing	systeembeheer	lopend	VNM/ Gemeente
10	Molengriend	67.5-68	46	winterbed speciebergings (vervuild)	systeembeheer	gepland	RWS
11	De Horst	68	12	winterbed natuurlijke begrazing	systeembeheer	uitgevoerd	EPZ, Ark
12	Stuweiland/ overlaat Linne	69	11	winterbed natuurlijke begrazing	systeembeheer	lopend	RWS, SLL
13	Hammerveld	78.5	8	beekloop herinrichting beek	cultuurlandschap	lopend	Gem. Roermond/ WRO
14	stuweiland	81-85	2 km	winterbed spontane begroeiing	systeembeheer	uitgevoerd	RWS
15	ontgrinding Asselt-zuidoost	85	58	winterbed diepe grindwinning	cultuurlandschap	lopend	Panheelgroep
16	Baggerbestek 2 Zandmaas	87,2-92	4,8 km	oever rivierbed-verbreding	cultuurlandschap	lopend	RWS
17	monding Swalm	88	0,5 km	beekloop verlegging monding	systeembeheer	gepland	WPM
18	afgraving Hanssum	88-89	60	winterbed diepe grindwinning	systeembeheer	lopend	Kuypers BV
19	afgraving Neerbeek-monding	90	6	winterbed kleiwinning	systeembeheer	lopend	Kuypers BV
20	Rijkelse Bemden		30	winterbed speciebergings (schoon)	systeembeheer	lopend	RWS, SBB
21	afgraving Weerdbeemden	92	21	winterbed kleiwinning	systeembeheer	lopend	Kuypers BV
22	afgraving Kruisberg	93-94	30	winterbed diepe grindwinning	systeembeheer	lopend	Kuypers BV

Nr.	Projectnaam	Rivierkm	Oppervl. van of lengte rivier ha/ km	welk deel van aangepakt?	Methode (soort maatregelen)	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)	Fase	Projectpartners
Zandmaas								
23	Romeinenweerd	104-105,5	25	winterbed	kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	RWS/ SLL
24	Maasveld	104-105	25	winterbed	natuurlijke begrazing	systeembeheer	uitgevoerd	Gem/ SLL
25	Kleiputjes Broekhuizen	121-122	10	winterbed	kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	RWS/ SBB
26	Eikenweerd	121-122,5	8	winterbed	kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	RWS/ SLL
27	De Baend	132,5-133,5	27	winterbed	kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	RWS/ SLL
28	Gebrande Kamp	158,4-158,8	10	winterbed	natuurlijke begrazing	systeembeheer	uitgevoerd	RWS/ SBB
29	Gebrande Kamp	158,6-159,2	15	winterbed	kleiwinning/ zanddepot	systeembeheer	lopend	Teunesen/ SBB
Gelders/Brabantse Maas								
30	Keent	178-179	169	winterbed	hoogwatergeul	systeem/ cultuur	gepland	DLG/ RWS (NURG)
31	Middelwaard Ravenstein	183-184	13	winterbed	kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	WDM/ VNM
32	Batenburg	184-185	62	winterbed	hoogwatergeul	cultuurlandschap	gepland	RWS/ DLG (NURG)
33	Veer Appeltern	190	15	winterbed	dijkverbetering/ natuuront.	cultuurlandschap	uitgevoerd	PDGMW
34	Hemelrijksche Waard	197-200	235	winterbed	hoogwatergeul	systeem/ cultuur	gepland	RWS/ DLG (NURG)
Fort St. Andries								
35	Fort Voorne	204-205	10	winterbed	dijkverbetering/ natuuront.	systeembeheer	uitgevoerd	PDGMW
36	Buitenpolder Heerenwaarden	208-209	71	winterbed	dijkverbetering/ natuuront.	systeembeheer	uitgevoerd	DLG/ PDGMW
37	Uitvliet Polder Alem	210	0,25 km	waterloop	taludverflauwing	cultuurlandschap	uitgevoerd	PDGMW
Afgedamde Maas								
38	Esmeer	237-239	7 km	waterloop	afkoping oude Maasloop	cultuurlandschap	uitgevoerd	PDGMW/ SBB
Bergsche Maas								
39	Heesbeensche Uiterwaard	231,5-232,5	0,8 km	winterbed	hoogwatergeul	systeembeheer	gepland	RWS, Hoogheemraadschap
40	Overdiepsche Uiterwaard	241,5-243	1 km	winterbed	hoogwatergeul	systeembeheer	gepland	Alm en Biesbosch
41	Dombosch	250	15	winterbed	ontpoldering	systeembeheer	gepland	RWS beheer SBB

Nr. Projectnaam	Rivierkm	Oppervl. welk deel van of lengte rivier aangepakt? ha/ km	Methode (soort maatregelen)	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)	Fase	Projectpartners
Biesbosch						
42 Aakvlaai	249-250	140	winterbed waterrecreatie	cultuurlandschap	lopend	RWS, SBB
43 Polders Turfzakken, Lepelaar,	251-254	350	winterbed wetland-ontwikkeling	systeembeheer	gepland	WBB (waterwinbedrijf)
44 Polder Maltha	254-256	80	winterbed ontpoldering/ geulen	systeembeheer	uitgevoerd	SBB
45 Noordwaard	255-257	600	winterbed ontpoldering/ geulen	systeembeheer	gepland	RWS, SBB
46 Spieringpolders	255-257	62	winterbed kleiwinning	systeembeheer	uitgevoerd	RWS, SBB
47 Polder Jantjesplaat	257-258	65	winterbed ganzenpolder	cultuurlandschap	gepland	SBB
48 Catharinapolder	257-258	30	winterbed ganzenpolder	cultuurlandschap	gepland	SBB
Amer						
49 Zwaluwse Haven	259	1 km	waterloop natuurvr. Inrichting	cultuurlandschap	gepland	Waterschap Land van Nassau
Hollandsch Diep						
50 Hoogezandsche Gorzen	nvt	80	getijzone suppletie	systeembeheer	gepland	RWS
Haringvliet						
51 Ventjagersplaten	nvt	200	getijzone suppletie	systeembeheer	gepland	RWS
52 Ventjagersplaten Noord	nvt	10	getijzone inrichting/ beheer	systeembeheer	gepland	RWS
53 Ventjagersgaatje	nvt		getijzone suppletie	systeembeheer	uitgevoerd	RWS
54 Tiengemeten	nvt	700	getijzone inrichting/ beheer	systeembeheer	gepland	RWS
55 Tiendgorzen	nvt	25	getijzone inrichting/ beheer	systeembeheer	gepland	RWS
56 Slijkplaat	nvt	105	getijzone suppletie	systeembeheer	uitgevoerd	RWS
57 Westplaat-west	nvt	74	getijzone inrichting/ beheer	systeembeheer	gepland	RWS
58 Quackgors	nvt	45	getijzone suppletie	systeembeheer	uitgevoerd	RWS
59 Scheelhoek	nvt	30	getijzone suppletie	systeembeheer	uitgevoerd	RWS

C. De Maaswerken

Nr.	Projectnaam	Rivierkm in ha	Oppervl. welk deel van rivier aangepakt?	Methode (soort maatregelen)	Welk soort natuur? (systeembeheer of cultuurlandschap)	Projectpartners planning/ uitvoering
Grensmaas						
M1	Bossherveld	14.5-16.5	42.5 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M2	Borgharen	16-19	93.3 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M3	Itteren	20-22.5	130.2 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M4	Aan de Maas	24-28.5	103.1 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M5	Meers	31-34	51.4 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M6	Maasband	34-36	48.7 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M7	Urmond	36-38	39.4 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M8	Nattenhoven	39-41	71.8 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M9	Grevenbicht	41.5-45	60.3 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M10	Koeweide	45-49	177 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
M11	Vissersweert	49-51	66 zomer- en winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS, Provincie Limburg, LNV
Zandmaas						
M12	Retentiegebied Lateraalkanaal West	68-83	500 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M13	Hoogwatergeul Stadsweide	84-85	10 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M14	Nevengeul Belfeld West	100-102	20 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M15	Hoogwatergeul Lomm	115-119	95 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M16	Hoogwatergeul Ooijen	123-126	65 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M17	Hoogwatergeul Wanssum	130-133	45 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M18	Hoogwatergeul Well-Aijen	133-138	130 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M19	Hoogwatergeul Maashees	135-137	45 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M20	Hoogwatergeul Vierlingsbeek	138-140	15 winterbed	peilopzet stuwpand	systeembeheer	RWS
M21	Vernatting Heukelomse Beek	138-143	170 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M22	Nevengeul Sambeek oost	146-150	30 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS
M23	Hoogwatergeul Mook	161-164	40 winterbed	ontgroning	systeembeheer	RWS

5.3 Toelichting

5.3.1 Natuurvriendelijke oevers en vistrappen

Naast alle uitgevoerde en tot 2002 geplande natuurvriendelijke oevers zijn ook alle vistrappen en het project 'De Kier' aangegeven. Van de zeven stuwen in de Maas zijn er vijf reeds passeerbaar voor vis. Bij Borgharen en Grave zijn er nog geen vistrappen gerealiseerd. De vistrap van Grave zal gereed zijn in 2002. De vistrap van Borgharen wordt gecombineerd met de uitvoering van Waterpark Bosscherveld in het kader van het Grensmaas-project. Het is nog niet exact vastgesteld wanneer dit project wordt uitgevoerd. Tot die tijd zal een tijdelijke voorziening de passeerbaarheid waarborgen.

In het project De Kier (1 januari 2005) worden de Haringvlietsluizen bij eb en vloed een klein stukje opengezet als eerste stap op weg naar een ander beheer om de geleidelijke overgang van zoet naar zout te verbeteren. De barrièrewerking voor trekvis (o.a. salmoniden) wordt daarbij alvast opgeheven.

Hoewel niet alle gegevens over oeverlengtes compleet zijn, blijkt uit tabel 6A dat 18,9 km natuurvriendelijke oever is aangelegd en voor 2002 nog eens 31,2 km is gepland. Bij alle oeverprojecten vinden graafwerkzaamheden plaats met uitzondering van die - langs de Zandmaas - waar vrije oevererosie is gepland.

5.3.2 Overige ecologische herstelprojecten (beken, ontgrondingen en begrazing)

Geconstateerd kan worden dat langs beektrajecten in het winterbed van de Maas (nog) nauwelijks herstelprojecten zijn uitgevoerd of gepland. Langs de Zandmaas in Noord- en Midden-Limburg hebben de trajecten van veel terras-beken in het winterbed nog een vrij natuurlijke loop. De meeste beek- herstelprojecten die zijn uitgevoerd in Limburg en Noord-Brabant, liggen buiten het winterbed van de Maas.

Er is een concentratie van natuurontwikkelingsprojecten in combinatie met ontgrondingen in Midden-Limburg, langs de Brabantse Maas en in de Biesbosch. De hoofddoelstelling van de meeste van deze ontgrondingen (grind, zand en klei) is delfstoffenwinning. In het verleden werden veel ontgrondingen weer geschikt gemaakt voor landbouwkundig gebruik resp. intensief recreatiegebied. Tegenwoordig krijgen veel afgravingen een nabestemming als natuurgebied, vaak in combinatie met extensieve vormen van recreatie. Ontgrondingen met nabestemming natuur zijn in deze inventarisatie als (potentieel) ecologisch herstelproject gezien.

In navolging van of in samenwerking met natuurorganisaties vindt op uiteenlopende terreinen van overheden en particulieren in de provincie

Limburg natuurlijke begrazing plaats met als doel de ontwikkeling van een natuurlijk rivierlandschap onder invloed van natuurlijke processen (systeembeheer). Bij deze projecten vinden geen actieve ingrepen plaats (graafwerkzaamheden) waardoor het landschap wordt gewijzigd.

5.3.3 De Maaswerken (Grensmaas/ Zandmaas)

Langs de Grensmaas (Maastricht - Roosteren) wordt hoogwaterbescherming gecombineerd met de ontwikkeling van een groot aaneengesloten natuurgebied door een nieuwe vorm van grindwinning (stroomgeulverbreding, weerdverlaging en kleiberging). In totaal gaat het om een oppervlakte van 884 ha vergraven gebied aan de Nederlandse kant van de rivier.

Langs de Zandmaas (Midden- en Noord-Limburg) worden maatregelen voor hoogwaterbescherming en verbetering van de scheepvaartroute plaatselijk gecombineerd met de ontwikkeling van riviernatuur (o.a. hoogwater- en nevengeulen). Op de valreep van deze inventarisatie (oktober 2000) is door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat een besluit genomen over het alternatief dat verder zal worden uitgewerkt als Voorkeursalternatief. De voorgestelde maatregelen binnen dit alternatief waarbij natuurontwikkeling is gepland, zijn op kaart aangegeven. De gebieden zijn daarbij grofweg aangegeven omdat nauwkeurige begrenzing nog niet voorhanden is. In totaal gaat het om 1.165 ha toekomstig natuurgebied.

Het streefbeeld van de natuur langs de Grensmaas en de Zandmaas is gericht op het herstel van natuurlijke processen (systeembeheer).

6 Conclusies

– Beschermde gebieden

De Delta van de Maas incl. de Biesbosch is goed beschermd als Vogel- en / of Habitatrichtlijn-gebied.

De overige delen van het winterbed van de Maas zijn nauwelijks op deze wijze beschermd m.u.v. het zomerbed van de Grensmaas. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of het Maasplassen-gebied in Midden-Limburg in aanmerking kan komen als Vogelrichtlijn-gebied op basis van overwinterende watervogels.

– Natuurgebieden

Op dit moment is ca. 13.500 ha natuur in het overstromingsgebied van de Maas eigendom van natuurorganisaties. Hierbij is onderscheid te maken in al langer bestaande terreinen (langs Haringvliet, De Biesbosch en de Maasheggen bij Boxmeer) en recente aanwinsten (Stadsmaas, Maasplassen in Midden-Limburg en het eiland Tiengemeten).

– Bestemming natuur

6.100 ha grond langs de Maas heeft de bestemming natuur (exclusief beheersgebied) waarbij opvalt dat langs de Zandmaas en langs de bedijkte Maas in de Provincies Noord-Brabant en Gelderland en vooral tussen de Biesbosch en Fort St. Andries grote witte plekken zijn zonder natuurbestemming.

– Ecologische herstelprojecten

Vijf van de zeven vistrappen zijn gerealiseerd en de andere twee zijn gepland. Er is ca. 20 km aan natuurvriendelijke oevers aangelegd en nog eens ca. 35 km voor 2003. Bijzonder zijn daarbij de experimenten met vrije oevererosie (natuurlijke oevers) op locaties langs de Zandmaas.

Er zijn nog nauwelijks ecologische herstelprojecten uitgevoerd langs beken in het winterbed. Langs de Zandmaas in Noord- en Midden-Limburg hebben de trajecten van veel terras-beken in het winterbed nog een vrij natuurlijke loop.

Er is een concentratie van natuurontwikkelingsprojecten in combinatie met ontgrondingen in Midden-Limburg, langs de Brabantse Maas en in de Biesbosch.

- Belangrijke toekomstige herstelprojecten
Langs de Grensmaas en Zandmaas zijn in het kader van de Maaswerken grootschalige plannen voor natuurontwikkeling in combinatie met ontgroningen. De oppervlakte bedraagt 884 ha resp. 1.165 ha (ruim 2000 ha in totaal). Afgezien van enkele proefprojecten gaat de schop echter niet voor 2002 de grond in. Een ander belangrijk ecologisch herstel-project 'De Kier' waarbij het beheer van de Haringvlietsluizen wordt gewijzigd, staat gepland op 1 januari 2005. Door dit project verbetert de geleidelijke overgang van zoet naar zout en wordt de barrièrewerking voor trekvissen (o.a. salmoniden) opgeheven.

Literatuur

- Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas, 1997. De kwaliteit van de Maas in 1994. Luik.
- MER Grensmaas. 1998. Hoofdrapport A. Hoofdpijnen van het Milieu-effectrapport Grensmaas. Provincie Limburg/ De Maaswerken, Maastricht.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). 2000. Herziene tekst algemene brochure Nationale Parken (www.minlnv.nl/thema/groen/park/inftgp00).
- Osieck, E. 1998. Vogel- en Habitatrichtlijn: hoekstenen van het Europese natuurbeleid. De Levende Natuur 99 (6): 204-208.
- Provincie Gelderland. 1998. Begrenzingsplan Maasuitwaerden.
- Provincie Gelderland. 1998. Fort Sint Andries. Projectnota voor het Strategisch Groen Project.
- Provincie Limburg. 1998. Begrenzingsplan Maasdal-Midden.
- Provincie Noord-Brabant. 1995. Begrenzingsplan Oostelijke Maasvallei.
- Provincie Noord-Brabant. 1998. Begrenzingsplan Westelijke Maasvallei.
- Provincie Zuid-Holland. 1996. Begrenzingsplan Tiengemetten.
- Provincie Zuid-Holland. 1999. Begrenzingsplan Binnenduinrand Voorne.
- Provincie Zuid-Holland. 1999. Begrenzingsplan Natuurontwikkelingsproject Westplaatbuitengronden.
- Van Roomen, M.W.J., A. Boele, M.W.T. van der Weide, E.A.J. van Winden & D. Zoetebier. 2000. Belangrijke vogelgebieden in Nederland, 1993-1997. Actueel overzicht van Europese vogelwaarden in aangewezen en aan te wijzen speciale beschermingszones en andere belangrijke gebieden. SOVON-

informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland,
Beek-Ubbergen.

Waterschap de Maaskant. 1993. Waterbeheersplan 1993-1996.
Waterschap de Maaskant, Oss.

Zuiveringschap Limburg & Waterschap Peel en Maasvallei. 1997.
Integraal Waterbeheersplan Peel en Maasvallei 1997-2000.
Zuiveringschap Limburg, Waterschap Peel en Maasvallei,
Roermond, Venlo.

Zuiveringschap Limburg & Waterschap Roer en Overmaas. 1993.
Integraal Waterbeheersplan zuidelijk Zuid-Limburg 1993-1996.
Zuiveringschap Limburg, Waterschap Roer en Overmaas,
Roermond, Sittard.

Zuiveringschap Limburg & Waterschap Roer en Overmaas. 1997.
Integraal Waterbeheersplan Roer en Geleenbeek 1997-2000.
Zuiveringschap Limburg, Waterschap Roer en Overmaas,
Roermond, Sittard.

Bijlage 1. Geraadpleegde personen en instanties

Op deze plaats gaat een woord van dank uit naar onderstaande personen zonder wiens medewerking deze inventarisatie niet had kunnen worden gerealiseerd.

Vanuit RIZA is dit onderzoek begeleid door Wendy Liefveld met wie er een prettige samenwerking was.

Gert-Jan Geerling was behulpzaam bij het vervaardigen van de kaarten.

Organisaties die voorzien zijn van een * hebben digitaal kaartmateriaal beschikbaar gesteld onder strenge voorwaarden. Een van de belangrijkste voorwaarden is dat de gegevens uitsluitend voor deze inventarisatie mogen worden gebruikt en **niet** aan derden kunnen worden verstrekt. Het kaartmateriaal is en blijft eigendom van de organisatie die het heeft verstrekt.

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat Directie Limburg *
Dhr. P. Verbraak/ Dhr. L. Ebberink
Postbus 25
6200 MA Maastricht
Tel. 043-3294607

Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland *
Dhr. S. Kerkhofs
Postbus 556
3000 AN Rotterdam
Tel. 010-4026371

De Maaswerken *
Dhr. M. van de Vorst
Postbus 1593
6201 BN Maastricht
Tel. 043-3870312

Provincies

Provincie Limburg
Dhr. J. Cortenraad
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Tel. 043-3897768

Provincie Brabant
Dhr. F. Panjer
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Tel. 073-6808427

Provincie Gelderland
Afdeling Landelijk Gebied
Dhr. P. van de Kreeke
Postbus 9090
6800 GX Arnhem
tel. 026-3599585

DLG's

Dienst Landelijk Gebied *
Centrale Directie
Dhr. L. Bleeker
tel. 030-2756836
email l.c.bleeker@dlg.agro.nl

Dienst Landelijk Gebied
Dhr. R. Eeuwers
Postbus 1237
6040 KE Roermond
Tel. 0475-356756

Dienst Landelijk Gebied
Dhr. K. Blokland
Postbus 1180
5004 BD Tilburg
Tel. 013-5950633

Dienst Landelijk Gebied
Dhr. M. Plomp
Postbus 3010
2270 JB Voorburg
Tel. 070-3371328

Dienst Landelijk Gebied
Dhr. W. Tiggelhoven
Postbus 9079
6800 ED Arnhem
Tel. 026-3781241

LVN

Expertisecentrum LVN *

Dhr. B.J. Looise

Postbus 30

6700 AA Wageningen

email: b.j.looise@eclnv.agro.nl

LVN Zuid

Dhr. R. Bets

Postbus 6111

5600 HC Eindhoven

Tel. 040 - 2329111

Particuliere natuurorganisaties

Vereniging Natuurmonumenten *

Beheer-administratie

Dhr. Jaco Born

Tel. 035-6559839

Staatsbosbeheer

Postbus 1300

3970 BH Driebergen

tel. 030-6926111

Stichting het Geldersch Landschap

Dhr. Lambertink

Zypendaalseweg 44

6814 CL Arnhem

Tel. 0577-407140

Stichting het Limburgs Landschap *

Dhr. M. Mouthaan

Postbus 4301

5944 ZG Arcen

Tel. 077-4737575

Stichting het Brabants Landschap

Dhr. F. van Erven

Postbus 80

5076 ZH Haaren

Tel. 0411-622775

Stichting het Zuid-Hollands Landschap
Dhr. J. de Jong
Nesserdijk 368
3063 NE Rotterdam
Tel: 010-2722222

Waterschappen

Waterschap Roer en Overmaas
Dhr. R. Gubbels
Postbus 185
6130 AD Sittard
Tel. 046-4205700

Waterschap Peel en Maasvallei
Dhr. J. Hoogveld
Postbus 3390
5902 RJ Venlo
Tel. 077-3891187

Waterschap de Maaskant
Mevr. M. van der Vlies
Postbus 309
5340 AH Oss
Tel. 0412-698300

Polderdistrict Groot Maas en Waal
Dhr. B. de Bruin/ P. Damen
Postbus 89
6650 AB Druten
Tel. 0487-580808

Waterschap Land van Nassau
Dhr. P. van Dijk
Postbus 285
4760 AG Zevenbergen
Tel. 0168-350350

Hoogheemraadschap Alm en Biesbosch
Dhr. C. voor den Dag
Postbus 5
4285 ZG Woudrichem
Tel. 0183-305036

